

Redegørelse vedrørende dele af PET's virksomhed

Indholdsfortegnelse

- 1. Indledning
- 2. PET's opgaver og organisation
 - 2.1. Straffelovens kap. 12 og 13
 - 2.2. Øvrige opgaver
 - 2.3. PET's organisation
- 3. PET's regelgrundlag og arbejdsmetoder
 - 3.1. Instruks for PET's virksomhed, interne retningslinier m.v.
 - 3.2. Registrering og arbejdskartoteker
 - 3.2.1. Personregistreringer
 - 3.2.2. Registrering af organisationer
 - 3.2.3. Arbejdskartoteker
 - 3.2.4. PET's anvendelse af edb til registrering, journalisering m.v.
 - 3.2.5 Revision af registreringer og arbejdskartoteker
 - 3.3. Efterforskningsmetoder i øvrigt
 - 3.3.1. Aflytninger m.v. (indgreb i meddelelshemmeligheden)
 - 3.3.2. Andre straffeprocessuelle indgreb
 - 3.3.3. Andet (anvendelse af agenter, kilder m.v.)
 - 3.4. Kontrol
 - 3.4.1. Justitsministeriets kontrol
 - 3.4.2. Regeringens og Embedsmændenes Sikkerhedsudvalg
 - 3.4.3. Parlamentarisk kontrol (Det Parlamentariske Kontroludvalg)
 - 3.4.4. Domstolenes kontrol
 - 3.4.5. Kontrol med PET's registreringer (Wambergudvalget)
 - 3.4.6. Bevillingskontrol
- 4. PET's efterforskning i de sidste to årtier
 - 4.1. Den Kolde Krig
 - 4.2. Efterforskning mod virksomhed udøvet af politiske partier og organisationer
 - 4.3. Terror/ekstremisme
- 5. PET's efterforskning i forbindelse med faglige konflikter og demonstrationer
 - 5.1. Faglige konflikter
 - 5.2. Demonstrationer
- 6. Vedrørende Anders Nørgaard
- 7. Vedrørende Frede Farmand
 - 7.1. Høringen i Århus den 25. november 1996
 - 7.2. Bomben i Søllerødgade
- 8. Afslutning

Bilag

- 1. Uddrag af SAP's, KAP's samt DKP-ML's programerklæringer.
- 2. Uddrag af pjecen "Bananfluen".
- 3. Frede Farmands notat vedr. høringen den 25. november 1996.
- 4. Materiale fra Københavns Politi vedr. bombesprængningen i Søllerødgade.

1. Indledning

Dele af Politiets Efterretningstjenestes (PET) virksomhed har i foråret 1998 været behandlet i to TV-udsendelser (Fak2eren), sendt henholdsvis den 1. og den 3. marts 1998 under titlen "Den Hemmelige Tjeneste" om PET gennem de sidste to årtier.

På denne baggrund har justitsministeren anmodet PET om en redegørelse, der skal belyse de spørgsmål, som er rejst i Fak2erens to udsendelser og den deraf følgende offentlige debat. Redegørelsen skal blandt andet omhandle PET's efterforskning og informationsindsamling, dels i forhold til den yderste højre- og venstrefløj, herunder Socialistisk Arbejderparti (SAP), dels i forbindelse med faglige konflikter.

Forskellige spørgsmål om en række forhold, der har været omtalt i medierne efter TV-udsendelserne, vil endvidere blive behandlet.

Redegørelsen indeholder desuden en forholdsvis detaljeret redegørelse for PET's organisation, arbejdsopgaver og arbejdsmetoder samt de regelsæt og kontrolforanstaltninger, der gælder for PET's virksomhed. I det omfang, det har været muligt, er de forhold, der har været omtalt i pressen mere generelt om PET's efterforskning, f.eks. om aflytninger og registreringer, kommenteret under disse afsnit.

Justitsministeren har tilkendegivet, at redegørelsen bør være offentlig tilgængelig, således at den offentliggøres snarest muligt efter, at den har været forelagt for Det Parlamentariske Kontroludvalg.

Justitsministeren har endelig anmodet om, at redegørelsen er færdiggjort senest den 1. april 1998.

Redegørelsen er udarbejdet alene på grundlag af oplysninger, der allerede er til rådighed i PET. Der har således - bortset fra en enkelt henvendelse til Københavns Politi vedrørende bombesprængningen i Søllerødgade - ikke været indhentet oplysninger fra personer udenfor PET, herunder heller ikke fra tidligere chefer eller medarbejdere i øvrigt i PET.

Redegørelsen baserer sig på dokumenterbare oplysninger - akter og registreringer - i det omfang disse fortsat er eksisterende. I den forbindelse må det haves for øje, at registreringer og underliggende sagsakter løbende er undergivet revision og kontrol, og at de slettes og destrueres efter de gældende retningslinier, jf. nærmere redegørelsens [afsnit 3.2.5](#). I de tilfælde, hvor registreringer og de underliggende sagsakter ikke længere eksisterer, beror redegørelsens beskrivelser på nuværende medarbejders hukommelse om aktiviteterne. Dette gør sig i særlig grad gældende for redegørelsens mere historisk prægede del.

I tilknytning hertil bemærkes, at revisionen, herunder sletning af registreringer og destruktion af underliggende akter, blev sat i bero, da PET indledte arbejdet med udarbejdelse af redegørelsen.

Der kan i øvrigt på dette sted være anledning til at knytte nogle få generelle bemærkninger til det forhold, at redegørelsen skal være offentlig tilgængelig.

En intern sikkerhedstjeneste som PET må nødvendigvis i betydeligt omfang kunne udøve sin virksomhed, uden at offentligheden får detaljeret kendskab hertil. Dette gør sig gældende såvel i relation til aktuelle efterforskninger som til tidligere, nu afsluttede efterforskninger.

Hertil kommer, at PET er forpligtet til at overholde en betydelig tavshed, dels grundet hensynet til enkeltpersoner, dels af hensyn til såvel indenlandske som udenlandske samarbejdspartnere. Det er som altovervejende hovedregel en forudsætning i forbindelse med udveksling af oplysninger med samarbejdspartnere, at sådanne oplysninger ikke kommer til uvedkommendes kendskab, herunder eventuelt bliver offentliggjort.

Disse forhold bevirker, at nogle af de rejste spørgsmål alene vil kunne besvares i en mere generel form.

Endelig skal bemærkes, at udarbejdelse af en redegørelse om to årtiers aktivitet på flere områder indebærer, at et meget stort materiale har skullet gennemgås. Samtidig har der - set i forhold til opgavens omfang - været en meget kort tidsfrist for udarbejdelse af redegørelsen. Det kan derfor ikke udelukkes, at materiale gennemgangen på nogle punkter ikke har været fuldstændig.

2. PET's opgaver og organisation.

2.1. Straffelovens kapitel 12 og 13.

PET er en intern sikkerhedstjeneste, der overordnet har til opgave at overvåge, forebygge og forhindre strafbare handlinger og anden virksomhed, som indebærer en fare for landets sikkerhed. I Justitsministeriets bestemmelser for PET's virksomhed er hovedopgaven beskrevet således: "at overvåge, forebygge og modvirke foretagender og handlinger, som må antages at rumme en fare for rigets selvstændighed og sikkerhed og den lovlige samfundsorden, herunder i første række de i straffelovens kapitel 12 og 13 omhandlede forbrydelser".

Bestemmelserne i straffelovens kapitel 12 og 13 omhandler dels forbrydelser mod statens sikkerhed, dels forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder m.v..

PET's opgaver i denne relation kan i overskriftsform beskrives som kontraspionage, kontraterrorisme, kontraekstremisme, bekæmpelse af visse former for organiseret kriminalitet samt hindring af spredning af masseødelæggelsesvåben.

PET skal modvirke spionagevirksomhed gennem overvågning og afdækning af aktiviteterne og gribe ind overfor dem, så vidt muligt før de antager en mere konkret karakter. Spionagetruslen mod Danmark og danske interesser har ændret sig i takt med den almindelige udvikling, der har fundet sted såvel i ind- som udland, og den spionagevirksomhed, som foregik under den kolde krig, eksisterer ikke i dag i samme form og omfang. Der kan dog stadig konstateres interesse for at indhente oplysninger, som ikke er offentligt tilgængelige - om politiske, økonomiske, tekniske og militære eller andre samfundsmæssige forhold. Afhængig af hvilke oplysninger, der er tale om, og den måde, hvorpå de indhentes, kan forholdene indebære overtrædelser af de bestemmelser i straffelovens kapitel 12, der omhandler spionage.

PET's primære opgave i relation til kontraterrorisme består i løbende at vurdere terrortruslen i Danmark, og i den forbindelse løbende at følge de miljøer, hvor der kan være grobund for terrorisme. Der findes endvidere i Danmark personer, der sympatiserer med internationale terrororganisationer. Det er PET's opgave i nødvendigt omfang at overvåge disse personer for at se, om de overtræder lovgivningen eller er på vej til at gøre det. Der kan være tale om en gruppe, der selv planlægger terrorhandling. Men det kan også dreje sig om personer, der alene yder praktisk bistand - f.eks. i form af husly eller våben - til tilrejsende udenlandske terrorister. Der kan også være tale om mere direkte medvirken til terrorhandling i udlandet.

Betegnelsen kontraekstremisme beskriver PET's overvågning af og efterforskning mod personer og grupper på den ekstreme højrefløj og den ekstreme venstrefløj, hvis personerne eller grupperne kan mistænkes for at have til hensigt ved magtanvendelse at øve indflydelse på offentlige anliggender eller fremkalde forstyrrelse af samfundsordenen, jf. bestemmelsen i straffelovens § 114. Det skal pointeres, at det er de voldelige handlinger og trusler fra disse personers eller gruppers side, der er genstand for PET's interesse, og ikke den lovlige politiske virksomhed, der i øvrigt udøves. Der er på de ekstreme politiske yderfløje i Danmark i dag - og har til stadighed været gennem de senere årtier - grupper, som har vist sig at være parate til at anvende voldelige midler. Disse grupper har endvidere kontakt til personer og grupperinger i udlandet, der har stået bag alvorlige attentater, f.eks. mellemøstlige terrorgrupper.

Bekæmpelse af organiseret kriminalitet er en opgave for PET, såfremt kriminaliteten ved sin grovhed, internationale relationer eller gennem sit formål truer statens sikkerhed eller samfundsordenen, eller hindrer eller undergraver folkestyrets funktioner, d.v.s. at kriminaliteten er omfattet af straffelovens kapitel 12 eller 13.

I relation til hindring af spredning af masseødelæggelsesvåben består PET's opgave især i at indsamle og analysere informationer, således at man til stadighed har viden om, hvilke lande der er aktive på området, og hvilke produkter de efterspørger.

2.2. Øvrige opgaver

PET varetager herudover en række opgaver, der helt generelt sigter på den forebyggende sikkerhed. Opgaverne kan i overskriftsform beskrives som sikkerhedskoordination, personbeskyttelse, dokumentssikkerhed og bistand i forbindelse med sikkerhedsgodkendelse (godkendelse til indsigt i klassificeret materiale).

Sikkerhedskoordination består i løbende og i konkrete situationer at vurdere trusselniveauet i forskellige sammenhænge til brug for det øvrige politis indsats. Dette gælder f.eks. generelt i relation til fremmede staters repræsentationer i Danmark og omkring den civile luftfart.

PET's personbeskyttelse omfatter kongefamilien og besøgende til kongefamilien, regeringens medlemmer, andre ledende offentlige danske personer samt i et vist omfang fremtrædende udenlandske gæster.

PET's opgave med hensyn til dokumentssikkerhed er at yde vejledning og bistand samt føre tilsyn med civile myndigheders forvaltning af sikkerhedsbestemmelserne. Disse bestemmelser er fastsat i et cirkulære fra Statsministeriet om sikkerhedsbeskyttelse af oplysninger, der er af fælles interesse for NATO-landene, og af oplysninger, som det offentlige har en interesse i at beskytte.

Endelig foretager PET undersøgelser i relation til personer, der skal sikkerhedsgodkendes. Undersøgelserne, der i hovedsagen foregår ved søgning i politiets registre, skal belyse om der er forhold, der gør det betænkeligt at godkende den pågældende. Den endelige vurdering heraf samt godkendelsen foretages af den myndighed, hvor den pågældende er ansat. PET's videregivelse af oplysninger i denne sammenhæng kontrolleres i øvrigt af Wambergudvalget, jf. [afsnit 3.4.5](#).

2.3. PET's organisation

PET er organisatorisk en af Rigspolitichefens afdelinger. PET's chef refererer imidlertid direkte til justitsministeren, som løbende holdes orienteret om såvel væsentlige enkeltsager som om mere generelle forhold.

PET's personale består af jurister, politifolk, kontorphonale samt enkelte med anden uddannelse. Det samlede personale udgør for tiden ca. 370 personer, hvoraf godt 100 er beskæftiget med administration og på området for generel forebyggende sikkerhed.

PET har gennem årene løbende arbejdet med og foretaget ændringer i organisationen og strukturen for at tilpasse denne til de skiftende opgaver og disses prioritering. Der foregår også helt aktuelt strukturovervejelser i PET, bl.a. i lyset af den modernisering og strukturtilpasning, der i øvrigt foregår i dansk politi.

3. PET's regelgrundlag og arbejdsmetoder.

3.1. Instruks for PET's virksomhed, interne retningslinier m.v.

Der findes ingen særlig lovgivning for PET. Den virksomhed, der udøves, er derfor reguleret af de samme lovregler, herunder retsplejelovens regler, som gælder for de øvrige dele af politiet.

Justitsministeren har mulighed for at give såvel generelle som konkrete instruktioner for PET's virksomhed og har benyttet denne mulighed, senest ved i 1996 at udstede bestemmelser om PET's virksomhed. Dette regelsæt har afløst en tidligere instruks fra justitsministeren til chefen for PET fra 1953.

Skiftende chefer for PET har indenfor rammerne af den gældende lovgivning og Justitsministeriets bestemmelser som led i den almindelige tilrettelæggelse af arbejdet løbende fastsat forskellige interne retningslinier for PET's virksomhed. Dette gælder f.eks. for efterforskning på særlige områder, registrering o.s.v. Af særlig interesse i relation til denne redegørelse kan nævnes, at chefen for PET i 1983 udstedte regelsættet "Retningslinier vedrørende efterforskning på det politiske område".

Forinden ikrafttræden blev regelsættet godkendt i Regeringens Sikkerhedsudvalg. Regelsættet er ligeledes kendt af såvel Wambergudvalget som Det Parlamentariske Kontroludvalg. Der vil i flere sammenhænge i redegørelsen blive henvist til dette regelsæt.

PET er som andre offentlige myndigheder omfattet af såvel offentlighedslovens som forvaltningslovens bestemmelser om bl.a. aktindsigt. Begge love indeholder dog særlige undtagelser om oplysninger, det er nødvendigt at beskytte af hensyn til rigets sikkerhed og forholdet til fremmede magter. Dette indebærer, at en stor del af PET's materiale, herunder korrespondance med andre myndigheder, ikke er offentligt tilgængeligt.

3.2. Registrering og arbejdskartoteker.

For i videst muligt omfang at kunne varetage løsningen af de pålagte opgaver indsamler, bearbejder og registrerer PET oplysninger, der er eller kan være af betydning for løsningen af opgaverne.

3.2.1. Personregistreringer.

Principperne for registrering har ved flere lejligheder været genstand for drøftelser i skiftende regeringer og i Folketinget. Drøftelser af denne karakter førte således i midten af 1960'erne til nedsættelse af det særlige "Kontroludvalg vedrørende Politiets Efterretningstjenestes registrering og videregivelse af oplysninger." Udvalget kaldes i daglig tale Wambergudvalget.

PET's registrering af personer har til formål at virke som et arbejdsredskab for tjenesten i relation til dens efterforskning af overtrædelser af bestemmelserne i straffelovens kapitel 12 og 13. Herudover sker der registrering af personer på grundlag af undersøgelser i anledning af sikkerhedsgodkendelse ("ikke belastende registrering"). Sidstnævnte registreringer vil ikke blive gjort til genstand for en nærmere behandling i redegørelsen.

I praksis har PET's register indtil 1990 bestået af nogle tromler, hvorpå en lang række navne i alfabetisk rækkefølge var ophængt på strimler. Efter PET's praksis, der var godkendt af skiftende justitsministre, anså man en person for registreret, såfremt den pågældende var anført på tromlerne. Omvendt blev det ikke anset for en registrering, såfremt en person f.eks. blev nævnt i en rapport eller et avisudklip, som måtte befinde sig i en aktpakke i PET's arkiv. I 1990 blev oplysningerne fra tromlerne overført til en særlig database i PET's (nyetablerede) edb-system. Principperne for, hvornår man anså en person for registreret, blev ikke ændret i denne forbindelse.

Der er ikke i lovgivningen fastsat regler for PET's registreringer. Et meget væsentligt princip på området er imidlertid fastlagt i den erklæring, som regeringen udsendte den 30. september 1968.

Erklæringen har følgende ordlyd:

"Regeringen har i dag besluttet, at registrering af danske statsborgere ikke længere må finde sted alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed.

At sådanne registreringer hidtil har fundet sted har ofte givet anledning til debat både under den nuværende og tidligere regering. Det beror naturligvis på et skøn, om registreringer af denne art er nødvendige. De sikkerhedsmæssige hensyn står her over for hensynet til, at den enkelte borger frit kan udfolde sig.

Principielt må det erkendes, at en virksomhed, der holder sig inden for de grænser, der er afstukket ved lovgivningen, ikke bør give anledning til registrering hos politiet. Efter at have afvejset disse modstående hensyn har regeringen fundet det forsvarligt efter omstændighederne at opgive registrering alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed. Såfremt der fra tidligere måtte være registrerede oplysninger af denne art, vil de blive tilintetgjort."

Det fremgår således af erklæringen, at registrering af danske statsborgere ikke må finde sted alene på grund af lovlig politisk virksomhed.

Et væsentligt fortolkningsbidrag til regeringserklæringen - også i relation til PET's registreringer - findes i Beretning af 13. juli 1977 fra Kommissionsdomstolen om Forsvarets Efterretningstjeneste. Kommissionsdomstolen havde til opgave at søge oplyst, om det ved en kontakt mellem en medarbejder ved Forsvarets Efterretningstjeneste og redaktør Hans Hetler ved benyttelse af en bestemt blanket eller ved registrering af personer var sket overtrædelse af de regler, der var gældende for tjenesten, herunder regeringserklæringen af 30. september 1968. Det anføres i beretningens side 10:

"En egentlig fortolkning af rækkevidden af regeringserklæringen fra regeringsside foreligger ikke, men med hensyn til det centrale spørgsmål om tilladeligheden af politisk registrering må efter kommissionsdomstolens opfattelse en naturlig fortolkning af regeringserklæringens ordlyd, jf. ordet "alene", føre til, at registrering af oplysninger om lovlig politisk virksomhed er tilladelig i tilfælde, hvor registrering af den pågældende person måtte være hjemlet af andre grunde".

I det føromtalte regelsæt fra 1983 "Retningslinier vedrørende efterforskning på det politiske område" er der anført følgende principper for registrering af personer:

"Efter regeringserklæringen kan registreres personer, der enkeltvis eller som medlemmer af grupper eller organisationer udøver virksomhed, der har til formål eller er egnet til at forårsage uroligheder eller at omstyrte eller undergrave den lovlige samfundsorden.

Registrering kan endvidere ske på grundlag af rimeligt begrundet mistanke om en sådan ulovlig virksomhed eller medvirken hertil eller en virksomhed, der efter almindelige erfaringer må ventes at ville udarte til ulovligheder.

I tvivlstilfælde skal regionerne rette henvendelse til centralafdelingen, som i øvrigt vil orientere om de afgørelser, der træffes af "Kontroludvalget". Grænsen mellem lovlig og ulovlig politisk virksomhed samt grænsen mellem ulovlig politisk virksomhed og andre ulovlige handlinger er ikke defineret i lovgivningen eller andetsteds. Der er imidlertid ingen tvivl om, at det primære formål med regeringserklæringen af 1968 var at forhindre registrering af en person alene på grund af hans tilhørsforhold til et bestemt politisk parti.

På denne baggrund vil det ikke være tilladt at registrere medlemmer af politiske partier, idet borgerne efter hensigten bagved regeringserklæringen må kunne melde sig ind i et sådant parti uden af den grund at risikere at blive registreret. Der tænkes herved på egentlige politiske partier, som efter godkendelse af indenrigsministeren opstiller til folketingsvalgene.

Såfremt et sådant politisk parti imidlertid ifølge sit program eller udtalelser fra partiets ledere m.v. forudsætter brug af ulovlige metoder, og såfremt partiets virksomhed bekræfter dette, må det uanset ovenstående være tilladt at registrere partiets medlemmer.

I øvrigt vil der i visse partier eller grupper givetvis være medlemmer, der udfører eller planlægger en virksomhed, som berettiger til en registrering af de pågældende i overensstemmelse med de forannævnte kriterier. Der vil derfor, jævnfør i øvrigt pkt. III, være behov for at rette efterforskningen imod en sådan form for virksomhed med henblik på at fastslå, i hvilket omfang medlemmer af partiet bør registreres.

Såfremt en person lovligt er registreret af PET, er regeringserklæringen ikke til hinder for, at oplysninger om den pågældendes lovlige politiske virksomhed kan medtages i en sag. En godkendt registreringsgrund kan f.eks. være kontakt med øst-ambassader i København, rejser til øst-lande eller medlemskab af visse venskabsforeninger eller lignende, med mindre forholdet skønnes at være uden efterretningsmæssig interesse.

Såfremt en hidtil godkendt registreringsgrund bortfalder, som det f.eks. skete i forbindelse med regeringserklæringen i 1968, skal de herefter ikke længere tilladte registreringer slettes i forbindelse med den løbende revision af kartoteket.

Det skal til ovenstående henvisning til pkt. III i retningslinierne bemærkes, at dette afsnit vedrører

overvågning, herunder penetrering. Dette afsnit i retningslinierne omtales nærmere i redegørelsens [afsnit 3.3.3](#).

Principperne for registrering har været - og er fortsat - løbende genstand for vurdering og drøftelser i PET internt og mellem PET og Wambergudvalget. Såfremt der findes behov for væsentlige ændringer i principperne, vil der endvidere ske drøftelse med Justitsministeriet og eventuelt i Regeringens og Embedsmændenes Sikkerhedsudvalg. Det kan således ved en gennemgang af Wambergudvalgets virksomhed fra starten i 1964 til i dag konstateres, at der er foregået mange drøftelser om principper og om konkrete registreringsgrunde, og der har i vidt omfang frem til midten af 1980'erne været gennemført drøftelser med skiftende justitsministre med henblik på at fastlægge principperne for registrering og eventuelle ændringer i disse.

Som eksempel herpå kan nævnes, at retningslinierne for registrering på grundlag af kontakt med Warszawapagt-landenes ambassader i København, rejser til Warszawapagt-landene eller medlemskab af visse venskabsforeninger eller lignende blev ændret i 1986 efter drøftelser i Wambergudvalget og på baggrund af en korrespondance mellem den daværende justitsminister Erik Ninn Hansen og den forhenværende justitsminister Ole Espersen. Ændringerne i retningslinierne indebar, at der udover rejser til øst-lande, ambassadebesøg eller medlemskab af visse venskabsforeninger blev stillet krav om, at det pågældende forhold konkret skønnedes at være af efterretningsmæssig interesse i relation til vedkommende person.

Det kan om antallet af registreringer oplyses, at Justitsministeriet i sommeren 1996 i forbindelse med besvarelse af et folketingsspørgsmål oplyste, at der ved begyndelsen af 1995 var 7.595 danske statsborgere registreret af andre grunde end sikkerhedsgodkendelser. Ved årets udgang var det tilsvarende antal faldet til 6.135. Antallet af danske statsborgere, der er registreret af andre grunde end sikkerhedsgodkendelser, har gennem 1980'erne og 1990'erne vist en stærkt faldende tendens. Fra udgangen af 1985 til udgangen af 1995 var der således tale om et fald fra 11.972 til 6.135 personer.

Faldet i antallet af registreringer er fortsat i 1996 og 1997. Der var således pr. 1. januar 1998 registreret 2.826 danske statsborgere af andre grunde end sikkerhedsgodkendelser.

Den meget markante nedgang i antallet af registreringer af danske statsborgere de senere år har flere årsager. Der er dels truffet beslutning om, at en del af de registreringsgrunde, der havde sammenhæng med kontakter til den tidligere østblok, ikke længere er gældende. Dette har også betydet, at eksisterende registreringer på dette grundlag er blevet slettet inden udløbet af den normale tidsfrist for sletning af personregistreringer. Dels har arbejdet med revision og i givet fald sletning af registreringer de senere år helt generelt været en opprioriteret opgave.

3.2.2. Registrering af organisationer.

Regeringserklæringen fra 1968 tager ikke stilling til registrering af organisationer, herunder partier m.v.

I den tidligere omtalte beretning fra Kommissionsdomstolen fra 1977 vedrørende Forsvarets Efterretningstjeneste er der i denne sammenhæng anført følgende (side 21-22):

"Regeringserklæringen af 30. september 1968 tager efter sit indhold sigte på afskaffelse af registrering af danske statsborgere alene på grundlag af lovlig politisk virksomhed.

Det kan herefter ikke antages, at FE har handlet i strid med regeringserklæringen ved at skaffe sig og ved en form for systematisering eller registrering at opbevare oplysninger om organisationer, hvis virksomhed efterretningstjenesten har anset det for væsentligt at være nærmere orienteret om. Dette gælder, selv om organisationerne ikke har som erklæret formål eller reelt tilsigter med ulovlige midler at undergrave eller omstyrte den bestående samfundsorden. Det falder udenfor kommissionsdomstolens opgave at tage stilling til, om efterretningstjenestens adgang til at skaffe sig og bevare oplysninger om organisationer som sådanne bør være undergivet begrænsninger. I det omfang, efterretningstjenestens virksomhed på dette område ikke giver sig udslag i en personregistrering, kan de synspunkter, der har begrundet de ved regeringserklæringen indførte væsentlige

begrænsninger i adgangen til personregistrering, næppe tilstrækkeligt begrunde specielle - eventuelt til personregistreringsreglerne svarende - begrænsninger i adgangen til at indsamle og bevare oplysninger om organisationer af interesse for efterretningstjenestens virkeområde."

PET har haft - og har stadig - behov for en generel viden om grupper, organisationer m.v., bl.a. i relation til det politiske liv i Danmark. Dette indebærer, at man har behov for at besidde materiale, f.eks. politisk litteratur, programmer, vedtægter, avisudklip, rapporter m.v.. Sådant materiale, som man konkret finder behov for at besidde på de relevante områder, skal i sagens natur umiddelbart kunne fremtages, hvilket igen forudsætter en systematisering, der sker gennem registrering af organisationerne. Ved registreringen opnås således en indgangsnøgle til det materiale m.v., som PET har indsamlet - og fundet behov for at opbevare - om den pågældende organisation.

I regelsættet "Retningslinier vedrørende efterforskning på det politiske område" er der anført følgende principper for registrering af organisationer:

"Regeringsserklæringen indeholder intet forbud mod registrering af organisationer.

For så vidt angår "lovlige" organisationer, vil disse kunne registreres i det omfang, det såvel generelt som konkret er nødvendigt for PET's arbejde som beskrevet.

Registrering af organisationer må imidlertid ikke føre til, at man i "organisationssagen" systematisk medtager navne på organisationens medlemmer.

Imidlertid kan navne på ledende medlemmer af organisationen indgå i "organisationssagen". Den omstændighed, at en person er kandidat til folketings-, kommunal- og amtsrådsvalg er ikke til hinder for, at den pågældende indgår i "organisationssagen".

Nyregistrering af organisationer har de senere år været forelagt Wambergudvalget, ligesom udvalget altid har haft mulighed for og også gennemført stikprøvevis kontrol af indholdet af eksisterende organisationssager.

Som det fremgår af retningslinierne ovenfor, må registrering af organisationer ikke medføre, at man i sagen systematisk medtager navne på organisationens medlemmer.

I nogle tilfælde kan en organisations mål og aktiviteter imidlertid, som det fremgår af retningslinierne, være af en sådan karakter, at medlemskab af eller tilhørsforhold til organisationen i sig selv vil være tilstrækkeligt grundlag for, at personen registreres. I disse tilfælde følger PET den praksis, at der i organisationssagen kan indgå systematiske fortegnelser eller lignende over organisationens medlemmer. Det er dog den almindelige praksis i PET, at der i sådanne tilfælde tillige sker en egentlig personregistrering af de pågældende. Som eksempel kan nævnes, at der i perioder har været foretaget registrering af personer alene på grundlag af medlemskab af SAP og af visse grupperinger på den yderste højrefløj.

Det har været nævnt i medierne, at PET har foretaget registrering af personer, fordi de har optrådt som anmeldere eller stillere for et politisk parti. Efter valglovens § 12 er anmeldere for et politisk parti de personer, der afgiver erklæring (underskrift) i forbindelse med anmeldelse til Indenrigsministeriet af partiet med henblik på deltagelse i et folketingsvalg, (for tiden med krav om et antal underskrifter på ca. 20.000). I samme lovs § 32 anvendes begrebet stillere. Det fremgår således, at en kandidat, der opstiller uden for partierne, skal anbefales af mindst 150 og højst 200 af opstillingskredsens vælgere som stillere.

Hertil skal bemærkes, at det af referatet af et møde i Regeringens Sikkerhedsudvalg i slutningen af 1965 fremgår, at det efter henstilling fra Wambergudvalget var besluttet at ophøre med registrering af stillere og anmeldere til de politiske partier. Samtidigt blev det oplyst, at et meget stort antal registreringer var slettet.

Det at være anmelder for et politisk parti eller stiller for en kandidat til et valg har således ikke siden midten af 1960'erne kunnet danne grundlag for en registrering.

3.2.3. Arbejdskartoteker

Heller ikke omkring arbejdskartoteker i PET er der fastsat regler i lovgivningen. Det er således ikke reguleret, i hvilket omfang den enkelte medarbejder i arbejdsnotater eller lignende må notere navne ned, føre systematiske lister m.v., ligesom regeringserklæringen fra 1968 efter sit indhold alene vedrører spørgsmålet om egentlige registreringer.

I Kommissionsdomstolens beretning af 13. juli 1977 vedrørende visse forhold i Forsvarets Efterretningstjeneste er der anført følgende om arbejdskartoteker (side 13):

"Det bemærkes herved, at kommissionsdomstolen ikke deler det synspunkt, som fra flere sider er fremkommet under sagens behandling, hvorefter der ved bedømmelsen af lovligheden af en efterretningstjenestes registreringsvirksomhed skulle kunne ses bort fra personarkiver uden for den "officielle" registratur. Det er rettens opfattelse, at ethvert egentligt personregister må anses for omfattet af de regler, der er fastsat om begrænsning af adgangen til registrering. Af det anførte følger modsætningsvis, at de enkelte sagsbehandlere for at kunne løse deres arbejdsopgaver må anses for beføjet til at opnotere og opbevare personnavne m.v. som led i arbejdet med verserende efterretningsmæssige sager, således at det ved en sags afslutning påses, at navnene destrueres eller - hvis registrering er hjemlet efter gældende regler - overføres til den centrale registratur."

Anvendelsen af arbejdskartoteker har ved flere lejligheder været genstand for overvejelser i PET.

I 1984 blev der efter drøftelser med Wambergudvalget udarbejdet retningslinier for brugen af arbejdskartoteker i PET. Retningslinierne blev i marts 1985 godkendt af justitsministeren samt i november samme år godkendt i Regeringens Sikkerhedsudvalg.

Retningslinierne har følgende indhold:

"Udgangspunktet for brug af arbejdskartoteker er, at den enkelte medarbejder til støtte for sin hukommelse i den løbende efterforskning må have et "kartotek" eller en liste med navne. Efterforskningen må inden for en rimelig tid føre til en afgørelse af, hvorvidt en person kan registreres eller ej.

Såfremt der ikke er registreringsgrundlag, må oplysningerne vedrørende den pågældende destrueres.

De efterfølgende retningslinier vedrører alene personnavne m.v. på danske statsborgere. Lister over navne på kilder, kontaktpersoner m.v. er ikke omfattet af disse retningslinier.

1. Til brug for den løbende efterforskning kan der oprettes arbejdskartoteker inden for enkeltstående sagsområder.
2. Arbejdskartotekerne må ikke indeholde oplysninger alene om lovlig politisk virksomhed.
3. Specielt for så vidt angår subversionsområdet gælder det, at der skal foreligge en rimelig begrundet mistanke om subversive aktiviteter, eller at sådanne aktiviteter efter almindelige erfaringer må forventes.
4. Sammenlægning eller koordineret anvendelse af arbejdskartoteker inden for forskellige sagsområder må kun finde sted efter politimesterens godkendelse.
5. Som hovedregel har kun den eller de medarbejdere, der er beskæftiget med det/de pågældende sagsområde(r) samt vedkommende afdelingsleder adgang til arbejdskartotekerne.

Det vil dog fortsat være tilladt, at sagsbehandlerne på andre sagsområder, når efterforskningen giver anledning hertil, konsulterer vedkommende sagsbehandler og i den anledning gør brug af arbejdskartotekerne.

Der ændres herved ikke ved regionernes praksis i forbindelse med personsikkerhedsgodkendelsessager (grundige undersøgelser).

6. Personoplysninger, der kan danne grundlag for registrering, skal, medmindre andet

godkendes af politimesteren, registreres. Kontroludvalget orienteres efterfølgende om politimesterens beslutning. Dette er ikke til hinder for, at der i arbejdskartotekerne beror henvisninger til registrerede sager.

7. Vedkommende afdelingsleder og sagsbehandler skal til enhver tid over for ledelsen kunne redegøre for arbejdskartotekernes personoplysningers relevans for en løbende efterforskning.
8. Det skal ved periodevis revision af arbejdskartotekerne mindst ,n gang om året og senest pr. 31. december sikres, at personoplysninger, der ikke længere er aktuelle, destrueres.
9. Efter hver revision af arbejdskartotekerne udarbejder vedkommende afdelingsleder en rapport med oplysning om antallet af bibeholdte ikke registrerede personoplysninger samt antallet af udtagne og destruerede personoplysninger i perioden siden sidste revision inden for det enkelte arbejdskartotek, der individualiseres ved angivelse af sagsområde. På grundlag heraf udarbejder den centrale revisionsafdeling en samlet beretning, der forelægges kontroludvalget på førstkommande møde efter den 1. februar det følgende kalenderår.
10. Politimesteren foretager med passende tidsintervaller uanmeldte inspektioner i de enkelte afdelingers kartoteker."

Disse retningslinier har dannet - og danner fortsat - grundlag for PET's administration af brugen af arbejdskartoteker, dog således, at der i december 1994 efter godkendelse i Wambergudvalget blev foretaget enkelte ændringer i og præciseringer af regelsættet. Dette skete med baggrund i, at PET's afdelinger i slutningen af 1980'erne begyndte at føre arbejdskartoteker på edb.

I takt med edb-udviklingen fandt man i begyndelsen af 1990'erne anledning til at præcisere adgangsreglerne til arbejdskartotekerne samt tydeliggøre reglerne om revision, ligesom det helt generelt blev bestemt, at alle oprettelser af arbejdskartoteker (også ikke-belastende) skal godkendes af chefen for PET. Betegnelsen "ikke-belastende" arbejdskartoteker anvendes om kartoteker vedrørende kilder, kontaktpersoner, sikkerhedsgodkendelser m.v.

Adgangsreglerne til arbejdskartoteker fik følgende indhold:

"Medarbejdere i Centralafdelingen har - efter afdelingsledelsens nærmere bestemmelse - adgang til arbejdskartoteker i den afdeling, hvor vedkommende gør tjeneste. I afdeling 3 dog kun til arbejdskartoteker i den sektion, hvor medarbejderen gør tjeneste.

Når efterforskningen giver anledning hertil, kan afdelingslederen dog give vedkommende sagsbehandler tilladelse til at gøre brug af et arbejdskartotek i en anden sektion end den, hvor sagsbehandleren gør tjeneste.

I regionsafdelingerne accepteres det på grund af de særlige personalemæssige forhold, at samtlige medarbejdere - efter regionslederens nærmere bestemmelse - har adgang til alle arbejdskartoteker."

For så vidt angår revision af arbejdskartoteker, blev der fastsat følgende bestemmelser:

"Arbejdskartoteker med belastende personoplysninger revideres efter princippet om, at opnoteringen slettes, hvis der i en periode på tre år ikke er fremkommet nye belastende oplysninger.

Hvis der foreligger fornødent grundlag for registrering i det centrale system, skal sådan registrering ske. Det skal herefter fremgå af arbejdskartoteket, at vedkommende er registreret i det centrale system. Personer, der er registreret i det centrale system, er ikke omfattet af revisionsregler for arbejdskartoteker.

Hvis det konstateres, at opnoteringen ikke er påkrævet, skal den slettes, selv om der ikke er forløbet de ovennævnte tre år.

Alle arbejdskartoteker (også ikke-belastende) skal opgøres pr. 31. december hvert år,

hvorefter status meddeles skriftligt til politimesteren. Wamberg-udvalget informeres om revisionen og status (også status vedrørende ikke-belastende), således at udvalget kan anmode om yderligere oplysninger og f.eks. undersøge, hvorvidt et angivet ikke-belastende arbejdskartotek indeholder belastende oplysninger. Ikke-belastende arbejdskartoteker skal således holdes adskilt fra belastende arbejdskartoteker."

3.2.4. PET's anvendelse af edb til registrering, journalisering m.v.

Som nævnt ovenfor føres PET's registreringer i en særlig database i PET's centrale edb-anlæg. Denne database indeholder muligheder for fritekstsøgning. Af denne grund er der snævre grænser for hvilke identifikationsoplysninger, der må anføres i databasen. Danske statsborgeres og herboende udlændinges navne må således kun anføres, såfremt identiteten er selvstændigt registreret i den særlige database. Er det eksempelvis i forbindelse med registreringen af en person oplyst, at den pågældende har tæt kontakt til en anden person, må den sidstnævnte person ikke angives ved navn eller andre identifikationsoplysninger, medmindre vedkommende selv er registreret.

PET's arbejdskartoteker i hovedafdelingen i København føres på edb. Der er også i arbejdskartotekerne mulighed for fritekstsøgning. De oplysninger, der indeholdes i arbejdskartotekerne er som alt overvejende hovedregel af mindre belastende karakter, det vil sige oplysninger, der ikke i sig selv kan danne grundlag for en egentlig registrering, jf. ovenfor om registrering i den særlige database. Endvidere er der sat særlige begrænsninger for adgangen til arbejdskartotekerne, jf. nærmere [afsnit 3.2.3](#).

PET har de senere år internt og med Wambergudvalget drøftet de problemer, der følger af, at registeret og arbejdskartotekerne er overført til edb, og herunder også helt generelt drøftet behovet for præcisering af begrebet "registrering". PET har i 1996 rejst disse spørgsmål overfor Justitsministeriet, og der er indledt en møderække med ministeriet herom. Under drøftelserne med ministeriet har der været enighed om, at der er behov for nye retningslinier for at afklare de pågældende problemstillinger.

Ved siden af registreringerne og arbejdskartotekerne anvendes et almindeligt edb-baseret journalsystem, der indeholder såvel administrative sagskategorier som efterforskningsager. I journalsystemet er der ikke mulighed for fritekstsøgning. Det er alene muligt at søge på emneord. I efterforskningsagerne er det ikke tilladt at anvende navne på danske eller herboende udenlandske personer som emneord, medmindre de pågældende er selvstændigt registrerede i den særlige database. Navne kan derimod - som det er almindeligt forekommende i journalsystemer - anvendes som emneord i de administrative sagskategorier. Som eksempler på administrative sager kan nævnes begæringer om aktindsigt, høringer m.v.

3.2.5. Revision af registreringer og arbejdskartoteker.

Personregistreringer, der er begrundet i undersøgelser i anledning af en sikkerhedsgodkendelse, slettes som hovedregel 5 år efter sikkerhedsgodkendelsens udløb.

Andre personregistreringer samt organisationsregistreringer skal slettes senest 10 år efter den seneste registreringsværdige hændelse. Såfremt der findes et efterforskningsmæssigt behov, kan en registrering dog forelægges Wambergudvalget med anmodning om opretholdelse af registreringen, selvom der ikke har været registreringsværdige hændelser de seneste 10 år. Såfremt Wambergudvalget imødekommer en sådan anmodning, gælder der en ny 10-årig revisionsfrist.

Arbejdskartoteker er undergivet årlig revision, jf. de foran citerede retningslinier fra 1994, og personoplysninger i kartotekerne skal slettes senest 3 år efter den seneste registreringsværdige hændelse.

Ved sletning af en registrering vil de underliggende sagsakter blive makuleret, medmindre sagsakterne undtagelsesvis skønnes at være af særlig historisk interesse. Sådanne sagsakter opbevares adskilt fra PET's sagsmateriale i øvrigt og vil, når det skønnes sikkerhedsmæssigt forsvarligt, blive afleveret til Rigsarkivet. Beslutningen om bevaring af sagsakter af særlig historisk interesse samt om, at akterne skal forblive i PET's varetægt, indtil aflevering til Rigsarkivet sikkerhedsmæssigt må anses for forsvarlig, er på foranledning af Wambergudvalget truffet af justitsministeren i 1995.

3.3. Efterforskningsmetoder i øvrigt.

De midler og metoder, som PET anvender under efterforskningen, er som alt overvejende hovedregel de samme, som anvendes i politiet i øvrigt. Der er således navnlig tale om indhentning af oplysninger gennem afhøringer, forespørgsler, interview m.v.

PET må dog - som det sker i andre dele af politiet - i nogle tilfælde også anvende mere indgribende former for efterforskningsmetoder. Der kan f.eks. være tale om indgreb i meddelelseshemmeligheden, andre straffeprocessuelle indgreb eller anvendelse af kilder, meddelere m.m.

3.3.1. Aflytninger m.v. (indgreb i meddelelseshemmeligheden).

Indgreb i meddelelseshemmeligheden er reguleret i retsplejelovens kapitel 71, der blev indsat ved lov nr. 227 af 6. juni 1985. De former for indgreb, der er omhandlet, er telefonaflytning, rumaflytning, teleoplysning, brevåbning og brevstandsning.

Indgreb i meddelelseshemmeligheden kan kun foretages, såfremt en domstol har afsagt kendelse om, at indgrebet kan iværksættes. Indgrebene kan dog - såfremt øjemedet ellers ville forspildes - iværksættes af politiet, der i så tilfælde snarest og senest 24 timer efter indgrebets iværksættelse skal forelægge sagen for retten. I kendelsen fastsættes endvidere det tidsrum, inden for hvilket indgrebet kan foretages. Dette tidsrum skal være så kort som muligt og må ikke overstige 4 uger. Såfremt det fastsatte tidsrum ønskes forlænget, må sagen forelægges retten på ny.

Inden retten træffer afgørelse om iværksættelse af et indgreb i meddelelseshemmeligheden, skal der beskikkes en advokat for den, som indgrebet vedrører, og advokaten skal have lejlighed til at udtale sig.

De almindelige betingelser for indgreb i meddelelseshemmeligheden i retsplejelovens kapitel 71 gælder også for PET's virksomhed, dog er der tillige enkelte særlige regler for PET's sagsområder. Den første af disse er bestemmelsen i § 781 stk. 1 nr. 3, hvor det er angivet hvilke lovovertrædelser, der kan give anledning til indgreb i meddelelseshemmeligheden. Udgangspunktet i bestemmelsen er, at der skal være fængsel i 6 år eller derover i strafferammen for den pågældende forbrydelse. Herudover er der nævnt en række lovovertrædelser, der ikke opfylder dette krav, men hvor man fra lovgivernes side alligevel har fundet, at der skulle være mulighed for indgreb. Blandt disse særligt nævnte lovovertrædelser er samtlige de i straffelovens kapitel 12 og 13 omhandlede, dog kun for så vidt angår forsætlige overtrædelser.

En anden særlig regel for PET's sagstyper er bestemmelsen i § 784 om advokatbeskikkelse. Bestemmelsen giver justitsministeren adgang til at antage et antal advokater, der kan beskikkes i sager vedrørende overtrædelse af bestemmelserne i straffelovens kapitel 12 og 13. På landsplan har Justitsministeriet antaget ca. 10 advokater til varetagelse af denne opgave.

Endelig gælder der en særlig regel for så vidt angår beslutning om eventuelt at unnlade eller udsætte destruktion af det materiale, som måtte være kommet i politiets besiddelse ved et indgreb i meddelelseshemmeligheden, nemlig bestemmelsen i § 791 stk. 2, sidste punkt.

Materialet fra efterforskningen i PET's sagskategorier er for så vidt undergivet de samme destruktionsregler som materiale fra anden efterforskning. Derimod er afgørelsen af, hvorvidt materialet skal destrueres, ikke henlagt til retten, som det gælder for materiale fra alle andre sagstyper, men til politiet.

Spørgsmålet om underretning om indgreb i meddelelseshemmeligheden reguleres af bestemmelsen i retsplejelovens § 788. Udgangspunktet er, at der efter afslutningen af et indgreb skal gives underretning om dette til den, som indgrebet har berørt. Bestemmelsen i § 788, stk. 4 giver imidlertid mulighed for, at underretning kan unnlades eller udsættes i et nærmere fastsat tidsrum, såfremt den vil være til skade for efterforskningen eller omstændighederne i øvrigt taler derfor. Beslutningen om ikke at give underretning eller om at udsætte denne træffes af retten.

I PET's efterforskninger, der ofte er meget langvarige og eventuelt rettet mod et større antal personer, kan der være et særligt behov for at unnlade at give meddelelse om et indgreb i meddelelseshemmeligheden.

Efterforskningen vil således i en lang række tilfælde fortsætte, selvom indgrebet er ophørt, ligesom indgreb eventuelt fortsættes mod andre personer indenfor samme gruppering.

I de tilfælde, hvor PET finder, at en underretning vil skade efterforskningen, vil spørgsmålet om at undlade eller udsætte denne blive forelagt retten, der træffer den endelige afgørelse.

PET besvarer som alt overvejende hovedregel aldrig hverken be- eller afkræftende på henvendelser eller spørgsmål vedrørende indgreb i meddelelseshemmeligheden, idet dette spørgsmål som anført er reguleret i retsplejelovens § 788, stk. 4. Dette synspunkt finder støtte i Højesterets kendelse, der er gengivet i UfR 1984, side 107 samt Vestre Landsrets kendelse, der er gengivet i UfR 1991, side 339.

Der har i medierne været en række forlydender fremme om PET's brug af telefonaflytninger, f.eks. omfattende aflytninger af SID, andre faglige organisationer m.v.

Det er, som nævnt ovenfor, PET's helt klare hovedregel aldrig at be- eller afkræfte henvendelser om, hvorvidt der har været foretaget indgreb i meddelelseshemmeligheden.

Det findes dog i denne sammenhæng nødvendigt - for så vidt angår enkelte forhold - at bryde dette princip. PET har således ikke i forbindelse med HT-konflikten i 1984, som anført i pressen, foretaget aflytninger af SID's telefoner, ligesom PET ikke har foretaget aflytninger i forbindelse med RIBUS-konflikten. I forbindelse med HT-konflikten ses der at være etableret udstyr til brug for aflytning af walkie-talkies. Det fremgår ikke af materialet, hvorvidt der rent faktisk fandt aflytning sted.

Oplysningen om, at SID's telefoner ikke blev aflyttet, fremgår i øvrigt også af den daværende justitsministers besvarelse af 28. juni 1984 af spørgsmål nr. 163a fra Folketingets Retsudvalg.

Faglige konflikter vil blive nærmere omtalt senere i redegørelsen.

Det skal mere generelt om PET's brug af telefonaflytninger bemærkes, at dette efterforskningsskridt kun bringes i anvendelse efter en nøje vurdering og rettens godkendelse. Dette har i første række sammenhæng med, at aflytning af en persons telefon er et alvorligt indgreb mod den pågældende. Men hertil kommer kapacitets- og ressourcemæssige hensyn. Det er særdeles ressourcetrækkende for det efterforskende personale at behandle det materiale, der fremkommer gennem en telefonaflytning, herunder gennemlytning af samtaler, afskrift, bearbejdning m.v.

Den tekniske gennemførelse af en aflytning foregår ved, at PET hos det relevante teleselskab bestiller den tekniske oprettelse af aflytningen. Teleselskaberne etablerer herefter aflytningen og kontrollerer, at der er indhentet retskendelse for indgrebet.

Det er således teleselskaberne, der etablerer det rent tekniske indgreb, og det kan bl.a. på denne baggrund afvises, at det kan "høres" i en telefon eller i øvrigt ved en "kontrolopringning" konstateres, om der finder en telefonaflytning sted. De tilsyneladende ganske udbredte forestillinger om, at der er tale om aflytning ved PET's foranstaltning, når der er "lyde", ekko eller lignende på ens telefon, har altså ikke hold i virkeligheden.

3.3.2. Andre straffeprocessuelle indgreb.

Såfremt PET i efterforskningen finder grundlag for at gøre brug af andre straffeprocessuelle indgreb, såsom ransagning, beslaglæggelse, edition m.v. gælder retsplejelovens almindelige regler for de pågældende indgreb.

For så vidt angår ransagninger gælder dog den særlige regel for PET's sagsområde samt i øvrigt for andre alvorlige forbrydelsestyper, at ransagningen - såfremt det er af afgørende betydning for efterforskningen - kan ske, uden at den mistænkte eller andre gøres bekendt hermed (såkaldte hemmelige ransagninger). Også i disse tilfælde skal indgrebet godkendes af retten.

3.3.3. Andet (anvendelse af agenter, kilder m.v.).

Som anført indledningsvis i dette afsnit har PET lejlighedsvis behov for at tage mere indgribende efterforskningsmetoder i anvendelse. I den forbindelse vil det nu og da være nødvendigt at gøre brug af personer, der hører til eller færdes i de miljøer, grupper eller organisationer, hvor der foregår aktiviteter, som er genstand for PET's efterforskning, ligesom det kan være nødvendigt direkte at "placere" personer de pågældende steder.

PET's anvendelse af agenter var genstand for overvejelse i forbindelse med strafferetsplejeudvalgets arbejde i 1983-84 generelt omkring politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter, jf. betænkning nr. 1023 fra 1984. Det anføres således i betænkningen side 153-54:

"Udvalget har endvidere overvejet, om lovudkastet bør omfatte alle kategorier af sager, eller om der i visse typer af sager gør sig sådanne særlige hensyn gældende, at disse sager bør undtages fra lovudkastet.

I denne forbindelse må man være opmærksom på, at efterforskning vedrørende overtrædelser af straffelovens kapitel 12 om forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed og kapitel 13 om forbrydelser mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder m.v. er af særegen karakter. Efterforskningen, der som regel udføres af eller i samarbejde med politiets efterretningstjeneste, kan være overordentlig langvarig, og afsløring af de kriminelle aktiviteter vil undertiden forudsætte, at der kan udøves agentvirksomhed under andre betingelser, end det efter udvalgets opfattelse er acceptabelt ved andre lovovertrædelser. Undertiden retter efterforskningen sig mod eksterritoriale personer og munder ikke ud i en straffesag, men kun i et diplomatisk skridt. Af denne grund - men også som følge af sagernes art i øvrigt - er det en uomgængelig nødvendighed, at efterforskningen kan holdes fuldstændig hemmelig. Ved de kontrolforanstaltninger, som udvalget foreslår nedenfor med hensyn til agentvirksomhed i andre sager, vil der opstå en vis risiko for "udsivning" af oplysninger, selv om risikoen søges begrænset mest muligt.

Hvis man udformede regler om agentvirksomhed, der skulle være fælles for efterforskningen af overtrædelser af straffelovens kapitler 12 og 13 og andre lovovertrædelser, ville reglerne derfor efter udvalgets opfattelse enten i for høj grad lægge hindringer i vejen for den del af politiets virksomhed, som består i at modvirke og opklare forbrydelser mod statens selvstændighed og sikkerhed og mod statsforfatningen og de øverste statsmyndigheder, eller i et omfang, som ved efterforskning af andre lovovertrædelser ville være uacceptabelt, give adgang til agentvirksomhed og begrænse kontrolforanstaltningerne.

På denne baggrund foreslår udvalget, at området for de i lovudkastet foreslåede regler om agentvirksomhed begrænses, således at de ikke omfatter politiets efterforskning af lovovertrædelser, for hvilke påtale i medfør af straffelovens §§ 110 f og 118 a sker efter justitsministeriets påbud. Herved vil efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og af de fleste bestemmelser i kapitel 13 (dog ikke § 116 om at hindre foretagelse af valg og § 117 om forskellige forseelser i forbindelse med valg og stemmeafgivning) være holdt uden for de foreslåede regler."

Strafferetsplejeudvalget føjer dog til, at en sådan begrænsning af reglernes anvendelsesområde ikke betyder, at politiets benyttelse af agenter som led i efterforskningen af overtrædelser af straffelovens kapitel 12 og 13 (med undtagelse af §§ 116 og 117) vil kunne ske uden nogen form for begrænsning og regulering, men blot at de af udvalget foreslåede nye begrænsninger og reguleringer på området ikke finder anvendelse i disse sager. Udvalget føjer endelig til, at hertil kommer, at der af Justitsministeriet som hidtil vil blive udøvet en særlig, direkte kontrol med Politiets Efterretningstjenestes virksomhed.

Strafferetsplejeudvalgets forslag er fulgt ved bestemmelsen i retsplejelovens § 754 e, således at retsplejelovens regler om politiets brug af agenter ikke finder anvendelse ved efterforskning af overtrædelser af straffelovens kapitel 12, §§ 111-115 og 118.

PET's brug af agenter eller kilder vil altid i de konkrete tilfælde være genstand for en nøje overvejelse. I "Retningslinierne vedrørende efterforskning på det politiske område" er der fastsat følgende regler på området:

"A. PENETRERING

Penetrering er den mest indgribende efterforskningsforanstaltning.

Penetrering kan udføres ved:

a) Indplantning

Det vil sige, at en til formålet udfundet og uddannet person anbringes i organisationen.

b) Hvervning

af en i organisationen, normalt på en ret høj eller central post, allerede værende person, som inddrages i et kontrolleret og hemmeligt arbejde.

Penetrering kræver en høj grad af hemmeligholdelse, nøje planlægning og styring samt betydelig skønsomhed i valg af målpersoner og midler i øvrigt.

Penetrering må kun foretages efter forudgående godkendelse fra centralafdelingen, som i disse tilfælde altid vil forelægge spørgsmålet for den politisk ansvarlige minister."

I de samme retningslinier er fastsat følgende regler for en anden form for overvågning, nemlig brugen af kontaktnet. Der fremgår således følgende:

"B. BRUG AF KONTAKTNET

Forskellig fra penetrering er den overvågning, der finder sted ved brug af et kontaktnet, det vil sige en orientering gennem personer, som normalt har føling med organisationens især ydre cirkler, og som på denne måde skaffer sig oplysninger.

Brugen af sådanne kontakter forudsætter, at de pågældende er bekendt med forbindelsens reelle art. I modsat fald skal brugen af kontakten godkendes af centralafdelingen.

Der er for tiden, efter de opgaver efterretningstjenesten skal varetage, et behov for orientering gennem kontakter til diverse yderliggående grupper på de politiske fløje, hvorfra der med varierende styrke udfoldes en ideologisk teoretisk og undertiden praktisk revolutionær virksomhed, hvori der indgår handlinger af undergravende eller uroskabende art.

Spørgsmålet om brug af et kontaktnet kan i øvrigt komme på tale over for diverse "frontorganisationer".

Ved frontorganisationer forstås tilsyneladende tværpolitiske eller upolitiske idé- og interesseorganisationer, som mere eller mindre skjult kontrolleres af Sovjetunionen.

Det er klart, at ikke alle grupper og organisationer har samme vægt i PET's arbejde, og spørgsmålet om prioritering vil derfor løbende blive overvejet i centralafdelingen.

Man bør også have opmærksomheden rettet mod andre grupperinger, hvorfra der kan tænkes at udgå ulovlige aktiviteter, der efter omstændighederne vil kunne skabe betydelige vanskeligheder for den lovlige samfundsorden."

Disse retningslinier er, som anført tidligere i redegørelsen, godkendt af Regeringens Sikkerhedsudvalg i februar 1983.

Ved samme lejlighed godkendte udvalget, at PET ved brug af kontaktnet orienterede sig om forskellige konkrete grupperinger. Dette er i øvrigt nærmere beskrevet i [afsnit 4.2](#).

Det skal endelig om PET's brug af agenter, kilder m.v. anføres, at det i medierne har været fremme, at PET betaler sine agenter m.v. med "sorte penge".

Det forekommer, at PET betaler kilder, agenter, m.v. for deres arbejde. Der kan i sagens natur ikke

indeholdes skat eller i øvrigt ske indberetning til skattevæsenet i sådanne tilfælde, der af hensyn til den pågældende persons sikkerhed samt efterforskningen skal være hemmeligholdte. PET's betaling i sådanne situationer vil ofte i vidt omfang alene have til formål at dække de faktiske udgifter, som den pågældende måtte have i forbindelse med arbejdet. PET's afholdelse af sådanne udgifter er undergivet den i [afsnit 3.4.6.](#) omtalte kontrolordning.

3.4. Kontrol

PET er ligesom andre myndighedsorganer underlagt kontrol af hensyn til borgernes retssikkerhed.

3.4.1. Justitsministerens kontrol.

Justitsministeren er parlamentarisk ansvarlig for politiets virksomhed og herunder for den virksomhed, der udøves af PET.

Justitsministeren fører på regeringens vegne tilsyn med PET, og tjenesten er undergivet ministerens instruktioner. Justitsministeren har givet generelle skriftlige bestemmelser om PET's virksomhed. Endvidere har ministeren en løbende kontakt til PET's ledelse og orienteres om såvel generelle som konkrete forhold. Justitsministeren kontrollerer på denne måde PET's virksomhed, herunder prioritering af arbejdsopgaver.

3.4.2. Regeringens og Embedsmændenes Sikkerhedsudvalg.

Overordnede spørgsmål på det sikkerhedsmæssige område behandles i Regeringens Sikkerhedsudvalg, hvor statsministeren er formand. Udvalgets øvrige medlemmer er udenrigsministeren, justitsministeren og forsvarsministeren. Ministrene bliver bistået af departementscheferne for de nævnte ministerier samt direktøren for Udenrigsministeriet. Endelig er både chefen for PET og chefen for Forsvarets Efterretningstjeneste medlemmer af udvalget. Regeringens Sikkerhedsudvalg mødes efter behov.

Embedsmændenes Sikkerhedsudvalg, der består af departementscheferne for de nævnte ministerier og direktøren for Udenrigsministeriet samt cheferne for de to efterretningstjenester, mødes regelmæssigt.

3.4.3. Parlamentarisk kontrol (det parlamentariske kontroludvalg).

Den sædvanlige parlamentariske kontrol af PET's virksomhed er suppleret med et særligt parlamentarisk udvalg, der blev etableret ved lov nr. 378 af 6. juli 1988 med det formål "at have indseende med Forsvarets og Politiets Efterretningstjeneste."

Udvalget er sammensat af 5 folketingsmedlemmer, der udpeges af de partier, som har sæde i Folketingets præsidium, hvilket i praksis medfører, at udvalget består af et medlem fra hver af de 5 største partier i Folketinget.

Udvalget skal efter loven underrettes om de generelle retningslinier, der er gældende for PET's virksomhed, samt orienteres om væsentlige omstændigheder af sikkerhedsmæssig karakter eller udenrigspolitiske spørgsmål, som er af betydning for efterretningstjenestens virksomhed. Det følger af loven, at der ved orientering af udvalget skal tages hensyn til de særlige forhold, der gør sig gældende for efterretningsvirksomhed, ligesom det er bestemt, at medlemmerne har tavshedspligt om, hvad de erfarer i udvalget.

Udvalget har mulighed for at stille såvel mundtlige som skriftlige spørgsmål til justitsministeren og forsvarsministeren.

3.4.4. Domstolenes kontrol.

Domstolenes kontrol ligger navnlig i det forhold, at PET - som det øvrige politi - skal have retskendelse til at udføre særlige efterforskningsskridt, som f.eks. aflytning, ransagning m.v.

3.4.5. Kontrol med PET's registreringer (Wambergudvalget).

Der foretages en særlig kontrol af PET's registreringer og videregivelse af personoplysninger. Denne kontrol foretages af Wambergudvalget, der består af en formand og tre medlemmer.

Baggrunden for udvalgets nedsættelse var bl.a. en offentlig debat gennem 1963-64 om PET's forhold.

Udvalget blev nedsat den 8. juni 1964. Udvalget fik til opgave at tage stilling til PET's videregivelse af oplysninger til andre styrelser i anledning af disses forespørgsler til brug ved ansættelse og sikkerhedsgodkendelse. Endvidere fik udvalget til opgave at holde sig underrettet om og overfor justitsministeren at tilkendegive sin opfattelse vedrørende de til enhver tid gældende retningslinier for efterretningstjenestens registrering af oplysninger. Udvalget fik endelig til opgave at tage stilling til henvendelser fra enkeltpersoner vedrørende spørgsmål, der hører under udvalgets kompetence.

Efter regeringen i 1968 afgav den ovenfor omtalte erklæring om, at registrering ikke må finde sted alene på grund af lovlig politisk virksomhed, har det været en vigtig opgave for Wambergudvalget at påse overholdelse af principperne i denne erklæring.

I 1978 skete der en udvidelse af udvalgets forretningsområder til også at omfatte tilsyn med Forsvarets Efterretningstjenestes registrering af personer.

Udvalgets arbejdsområde, kompetence og også arbejdsform har gennem tiden været genstand for ændringer og tilpasninger. Hvor udvalget oprindeligt især beskæftigede sig med personregistreringer af danske statsborgere og videregivelse af oplysninger om enkeltpersoner, fører udvalget i dag også kontrol med PET's registrering af organisationer og brug af arbejdskartoteker.

Senest er udvalgets arbejdsområde i 1996 af justitsministeren udvidet til også at omfatte tilsyn med PET's registrering af herboende udlændinge. Registrering af herboende udlændinge sker efter de samme retningslinier, som er gældende for danske statsborgere.

3.4.6. Bevillingsmæssig kontrol.

Udgifterne til PET - herunder løn m.v. - er omfattet af den almindelige revision af politiets regnskaber, som varetages af Rigsrevisionen i samarbejde med Rigspolicehens revisionsafdeling og Justitsministeriets kasseinspektører.

En del af PET's regnskaber er undergivet en særlig revisionsprocedure, der indebærer en mere fuldstændig revision af udgifterne og ikke blot en stikprøvevis kontrol af bilagene, som det er tilfældet for den almindelige revision af politiets regnskaber. Denne revision foretages af en særligt beskikket medarbejder i Rigsrevisionen, der bistås af en af Justitsministeriets kasseinspektører.

Den særligt beskikkede medarbejder redegør over for rigsrevisor for den udførte revision. Over for statsrevisorerne rapporteres der kun i klassificeret form, hvis særlige forhold undtagelsesvis nødvendiggør dette. Statsrevisorerne omtaler denne procedure i afgivelsesbemærkningerne til "Endelig betænkning over statsregnskabet", som årligt afgives til Folketinget, og som danner grundlag for Folketingets beslutning om godkendelse af statsregnskabet.

4. PET's efterforskning i de sidste to årtier.

I dette afsnit vil der i hovedtræk og med de i indledningen nævnte forbehold blive redegjort for de væsentligste dele af PET's efterforskning på det politiske område i de sidste to årtier.

PET's efterforskning i en bestemt tidsperiode afhænger naturligvis i væsentlig grad af den samlede sikkerhedsmæssige situation i Danmark og i den øvrige verden, og af de trusler, som i den givne situation opfattes som særlig alvorlige.

4.1. Den Kolde Krig.

Den kolde krig før murens fald i 1989 var som bekendt præget af gensidig mistillid mellem de to blokke og en oplevelse af, at den anden part ved militære midler, ved spionagevirksomhed og ved propaganda og lignende meningspåvirkning udgjorde en farlig trussel for staternes suverænitet og lovlige samfundsorden.

For PET var det i denne periode en central opgave at modvirke og afsløre spionagevirksomhed fra Warszawapagt-landene. I tilknytning hertil blev det ligeledes anset for en opgave for PET at være opmærksom på den organiserede meningspåvirkning, som man antog udgik fra efterretningstjenesterne i Sovjetunionen og andre Warszawapagt-lande.

PET's efterforskning på dette område omfattede - udover de i Danmark stationerede efterretningsofficerer - derfor bl.a. partier og personer med tættere kontakt til Sovjetunionen og de andre Warszawapagt-lande. Efterforskningen angik bl.a. Danmarks Kommunistiske Parti (DKP), herunder navnlig partiets forbindelse med Sovjetunionen bl.a. i form af finansiel støtte, modtagelse af hyppige besøg af højtstående medlemmer af Sovjetunionens Kommunistiske Parti, udsendelse af DKP-medlemmer til skolingsophold m.v.

Det bemærkes, at efter regeringserklæringen i 1968 kunne ingen medlemmer af DKP registreres i PET alene på baggrund af medlemskab af partiet. Mange medlemmer blev imidlertid registreret grundet f.eks. skolingsophold i Sovjetunionen og andre Warszawapagt-lande og kontakt til disse landes ambassader i Danmark, herunder til efterretningsofficererne på ambassaderne. Også andre personer - uanset politisk observans - med en vis kontakt til Warszawapagt-landene blev registreret.

PET søgte ligeledes at følge, i hvilket omfang DKP og Sovjetunionen havde indflydelse i de daværende fredsbevægelser.

Verdensfredsrådet (WPC) var i 1949 blevet stiftet på initiativ af Sovjetunionen og blev af PET og flere andre efterretningstjenester betragtet som den mest betydningsfulde frontorganisation. Det var ligeledes opfattelsen, at Sovjetunionens Kommunistiske Partis Internationale Departement (SUKP-ID) styrede organisationen.

På initiativ af WPC blev der i 1973 afholdt en stor verdensfredskongres i Moskva. 30 personer fra Danmark, herunder fremtrædende medlemmer af DKP, deltog i konferencen.

I 1974 blev Samarbejdskomitéen for Fred og Sikkerhed (SAK) oprettet i Danmark. SAK var organisatorisk tilknyttet Den Europæiske Komite for Sikkerhed og Samarbejde, der var en underorganisation af WPC.

SAK fungerede som paraplyorganisation for et stort antal fredsgrupper i Danmark. I SAK's ledelse sad medlemmer fra flere danske politiske midterpartier. Det måtte imidlertid efter PET's opfattelse antages, at SAK var under stærk indflydelse af danske kommunister.

PET modtog f.eks. fra en afhoppet KGB-officer oplysning om, at Sovjetunionen udnyttede sine forbindelser til de lokale kommunistiske partier og fredsbevægelser, herunder WPC til at fremme sine egne interesser. Både SUKP-ID og KGB var ifølge disse oplysninger involveret i dette arbejde.

Der havde ifølge oplysninger fra samme kilde siden 1971 været en særlig afdeling i KGB, hvis opgave var at fremme eksisterende konflikter i NATO samt destabilisere den politiske og økonomiske situation i Vesten. Midlerne var bl.a. misinformation og propagandaoperationer.

KGB og andre fjendtlige efterretningstjenester forsøgte i årene fremefter at etablere kontakt til meningsdannere, herunder politikere, øvrige beslutningstagere og andre, der var fremtrædende i den offentlige debat i Danmark. Formålet var at vinde forståelse for Sovjetunionens synspunkter og opnå udtalelser til fordel for Sovjetunionen.

I 1982 beordrede KGB endvidere sine efterretningsofficerer i Vesten til at øge indsatsen i relation til fredsbevægelserne. Baggrunden var, at fredsbevægelserne også omfattede grupper og enkeltpersoner, der ikke alene kritiserede USA, men også Sovjetunionen. Dette skulle KGB forsøge at imødegå.

PET var i denne periode også meget opmærksom på risikoen for infiltration af den danske statsadministration.

Det blev i den forbindelse konstateret, at KGB og andre lignende tjenester forsøgte at hverve personer, der enten allerede var ansat eller havde mulighed for at blive ansat i ministerier m.v. Fremmede efterretningstjenester kunne på denne måde få udleveret (klassificerede) oplysninger til skade for Danmarks sikkerhed. Det blev også af denne grund som tidligere nævnt anset for nødvendigt at registrere oplysninger om danske statsborgeres kontakt med personer fra den tidligere østblok.

PET's virksomhed på området havde overvejende et præventivt sigte og gav sig i perioden kun udslag i ganske få egentlige retssager. Der blev i perioden udvist et antal efterretningsofficerer på grund af mistanke om ulovlig efterretningsvirksomhed.

4.2. Efterforskning mod virksomhed udøvet af politiske partier og organisationer.

PET har i mange år efterforsket mod personer, der enkeltvis eller som medlemmer af grupper eller organisationer udøver virksomhed, der har til formål eller er egnet til at forårsage uroligheder eller at omstyrte eller undergrave den lovlige samfundsorden. Selvom en sådan virksomhed er blevet udøvet af et politisk parti, er regeringserklæringen fra 1968 ikke til hinder for efterforskning af den pågældende virksomhed, jf. også [afsnit 3.2.2](#). Det er således ikke blevet anset som værende i strid med regeringserklæringen, at PET har efterforsket mod f.eks. SAP, KAP og DKP-ML.

Som det er anført i [afsnit 3.2.2](#), har en persons medlemskab af visse organisationer, herunder partier, i nogle tilfælde i sig selv været anset som grundlag for registrering. PET's efterforskning har imidlertid ikke været begrænset til kun at omfatte de organisationer, grupper m.v., hvor medlemskab i sig selv var grundlag for registrering. Efterforskningen har også omfattet visse andre grupperinger på de politiske yderfløje.

Det kan således oplyses, at Regeringens Sikkerhedsudvalg under mødet i 1983, hvor retningslinierne vedrørende politisk overvågning blev godkendt, samtidig godkendte, at PET ved brug af kontaktnet, jf. [afsnit 3.3.3](#)., orienterede sig om følgende grupperinger:

"1. Grupperinger på den politiske højre- eller venstrefløj:

Socialistisk Arbejderparti (SAP) (dansk sektion af 4. Internationale),

Kommunistisk Arbejderparti (KAP),

Kommunistisk Arbejdskreds (KAK),

Anarkistiske grupper (f.eks. Anarkistisk Føderation i Danmark (AFID) og Organisationen af Revolutionære Anarkister (ORA)),

DKP,

Visse grupper inden for VS,

Højreekstremistiske grupper (f.eks. Danmarks Nationalsocialistiske Ungdom (DNSU)),

Visse Anti-NATO-grupper,

Grupperinger med forbindelse til terrororganisationer og frihedsbevægelser, (f.eks. Palestinian Workers' Union (PWU)).

2. Grupper, hvor brugen af et kontaktnet i øvrigt kan komme på tale:

Traditionelle frontorganisationer, såvel internationale som nationale, normalt under sovjetrussisk dominans, (f.eks. World Peace Council (WPC), World Federation of Trade Unions (WFTU), International Association of democratic Lawyers (IADL) og

ationale udløbere heraf (f.eks. Samarbejdskomiteen for Fred og Sikkerhed og de til denne tilsluttede organisationer))."

Som følge af PET's praksis med hensyn til destruktion af materiale, som ikke længere er aktuelt, er det i dag ikke muligt at danne sig noget nærmere indtryk af i hvilket omfang, der rent faktisk blev indhentet oplysninger om de ovennævnte partier, grupper m.v.

Uddrag af SAP's, KAP's samt DKP-ML's programerklæringer vedlægges som [bilag 1](#).

4.3. Terror/ekstremisme i Europa.

PET's efterforskning i de sidste to årtier skal også ses i lyset af de voldsomme terrorhandlinger, der fandt sted i Europa i samme periode.

I Vesttyskland var den venstreekstremistiske organisation Rote Arme Fraktion (RAF) meget aktiv. Gruppens mål var ved hjælp af bl.a. bombeattentater og kidnapninger at destabilisere samfundet med henblik på en revolution.

I 1970'erne blev den vesttyske ambassade i Stockholm besat. I denne forbindelse dræbte gidseltagerne to gidsler. Endvidere blev også i Vesttyskland flere fremtrædende personer dræbt, herunder højesteretspræsident von Drenkmann, statsadvokat Buback og formanden for den vesttyske arbejdsgiverforening Hans Martin Schleyer, ligesom NATO's øverstbefalende Alexander Haig var udsat for et alvorligt attentatforsøg. I 1980'erne blev der forøvet bombeattentater mod militærbaser, hvorved adskillige personer blev dræbt. Endvidere blev en ledende medarbejder i Siemens, lederen af det vesttyske udenrigsministeriums politiske afdeling samt en højtstående bankdirektør myrdet. I 1990 blev der forøvet attentatforsøg mod en minister samt en højtstående embedsmand.

I Nordirland og på det europæiske fastland forøvede nordirske terrorgrupper lignende attentater.

I Italien begik De Røde Brigader en række drab på militærpersoner, politikere, politifolk og forretningsmænd.

Desuden forøvede grupper fra Mellemøsten en række terrorattentater i Europa. Der var tale om flykapringer, bombeattentater, angreb med maskingevær m.v. Mange mennesker blev lemlæstet eller dræbt.

PET var på denne baggrund meget opmærksom på grupper eller enkeltpersoner i Danmark, der kunne have kontakt til terrororganisationer.

I en række tilfælde blev der f.eks. konstateret kontakt til palæstinensiske, nordirske og vesttyske terrororganisationer.

Af særlige begivenheder i Danmark kan nævnes, at der i København i juli 1985 blev dræbt en person, og ca. 30 personer blev såret i forbindelse med to bombeattentater mod henholdsvis Northwest Orient Airline's kontor og mod den jødiske synagoge. En palæstinensisk terrororganisation påtog sig ansvaret for attentaterne.

Det kan også nævnes, at der i begyndelsen af 1980'erne var en række tilfælde af brandstiftelser og hærværk i og omkring Århus. Dette beskrives nærmere i afsnittet om Anders Nørgaard.

Gennem en længere periode var den gruppe, der senere blev kendt som Blekingegade-banden, periodevis genstand for PET's overvågning. Dette skyldtes bl.a. gruppens kontakter til den palæstinensiske terrororganisation PFLP. PET konstaterede, at flere af gruppens medlemmer rejste til Libanon, ligesom gruppen mødtes med såvel tilrejsende som i Danmark bosiddende medlemmer af PFLP. Et af Blekingegade-bandens medlemmer blev under den senere retssag bl.a. dømt for ulovlig efterretningsvirksomhed til fordel for PFLP, idet han havde indsamlet oplysninger om formodede jødiske personer, firmaer, organisationer m.v. og videregivet disse til PFLP.

Der har tillige været særdeles voldelige konfrontationer med politiet i forbindelse med rydningen af

besatte huse ligesom, der har været voldsomme aktioner rettet mod udenlandske repræsentationer, flyselskaber m.v.

PET har ligeledes i 1980'erne og 1990'erne foretaget efterforskning mod grupper og enkeltpersoner, der bekender sig til nazismen eller tilsvarende ideologier.

Efterforskningen har f.eks. omfattet voldelige aktioner, aktiviteter, hvor der er risiko for konfrontation med andre grupper eller personer samt forbindelser til ligesindede i udlandet.

PET deltog således i efterforskningen af en sag, hvor en dansk statsborger forsøgte at sende brevbomber til England. En af brevbomberne var adresseret til en kvinde, der var gift med en farvet atlet. Gerningsmanden blev senere i Østre Landsret idømt 8 års fængsel. To medgerningsmænd blev begge idømt 3 års fængsel. Afgørelserne er anket til Højesteret.

PET har tillige i oktober 1995 bistået Roskilde Politi med efterforskning i en sag, hvor en pakke blev sendt til Danmarks Nationalsocialistiske Bevægelse (DNSB).

Pakken var adresseret til lederen af DNSB, men som følge af stempelsværte var modtageradressen meget svær at læse. Pakken blev derfor sendt retur til den på pakken anførte afsender. Denne havde imidlertid ikke sendt pakken og underrettede straks politiet. Pakken indeholdt tændsats, sprængstof samt metalemner og kunne have været dræbende. Sagen er uopklaret.

I de senere år har især voldsomme demonstrationer, aktioner mod udenlandske ambassader og lignende, aktioner mod den planlagte bro over Øresund samt aktioner mod offentlige myndigheder påkaldt sig PET's interesse.

Det skal endelig bemærkes, at ved siden af den her omtalte efterforskning mod grupperinger på de yderste fløje i danske miljøer, anvender PET fortsat betydelige ressourcer på efterforskning vedrørende danske statsborgeres og herboende udlændinges forbindelser til udenlandske terrororganisationer.

5. PET's efterforskning i forbindelse med faglige konflikter og demonstrationer.

5.1. Faglige konflikter.

Det skal indledningsvis fastslås, at PET aldrig har haft til opgave at foretage efterforskning mod faglige organisationer som sådan. I retningslinierne om politisk overvågning formuleres det således:

"SPECIELT OM ARBEJDSMARKEDET

Det er ikke PET's normale opgave at beskæftige sig med forholdene på arbejdsmarkedet eller i og omkring dets organisationer.

Det må imidlertid erkendes, at ekstremistiske kræfter - eventuelt understøttet af fremmede efterretningstjenester - søger at skabe og udnytte faglige stridigheder i samfundsomvæltende og uroskabende øjemed. F.eks. kan nævnes maoist- og trozkistiske grupper, som målbevidst arbejder på at nedbryde det fagretlige system i dette øjemed.

Det vil være tilladt - eventuelt ved brug af et kontaktnet - at klarlægge sådanne foreteelser."

PET har dog i 1980'erne i enkelte tilfælde foretaget efterforskning ved faglige konflikter, f.eks. ved arbejdskonflikten i forbindelse med overenskomstforhandlingerne i 1985. Baggrunden var de omfattende blokader af den offentlige samfærdsel, herunder færgefarten, blokade af Folketinget, oplysning om at flere politistationer skulle blokeres, adskillige bombetrusler, aktionerendes indtrængen i TV-avisens studie, oplysning om at vand- og elforsyningen skulle afbrydes samt flere voldsomme demonstrationer, der resulterede i konfrontation med politiet og i hærværk. Under denne efterforskning blev der efter retskendelse i flere tilfælde anvendt indgreb i meddelelshemmeligheden. PET modtog ligeledes

oplysninger fra flere kilder. Som eksempel kan nævnes, at PET, som omtalt i [afsnit 7.1.](#), fra Frede Farmand modtog nogle båndoptagelser fra en lokalradio i Århus.

I 1990'erne har PET beskæftiget sig meget lidt med arbejdsconflikter. I det omfang personer eller grupperinger, f.eks. fra det autonome miljø, som PET af andre grunde i forvejen efterforskede mod, har deltaget i konflikter, har dette i begrænset omfang været genstand for særskilt efterforskning. Der er således f.eks. i enkelte tilfælde sket underretning af Esbjerg Politi, når PET blev bekendt med, at større grupper af autonome var på vej til Esbjerg for at deltage i aktionerne i Ribus-konflikten.

Ribus-konflikten var imidlertid ikke i sig selv genstand for PET's efterforskning. De aktionerende chauffører blev ikke overvåget, og PET havde ikke kilder blandt disse. PET foretog ikke aflytning af chaufførerne, og deltog ikke i efterforskningen mod de personer, som politiet i Esbjerg mistænkte for at stå bag omfattende hærværk, og som der senere blev rejst tiltale mod.

5.2. Demonstrationer.

I retningslinierne om politisk overvågning beskrives PET's opgave i forbindelse med demonstrationer således:

"DEMONSTRATIONER

PET's opgave, f.s.v. angår demonstrationer, vil være:

1. at foretage en rettidig og dækkende varsling og orientering af politi og foresatte myndigheder,
2. at foretage en rettidig og dækkende analyse og vurdering af demonstrationsbaggrunden, især til fastlæggelse af om der foreligger en demonstration, der rummer fare for den lovlige samfundsorden, samt
3. eventuelt under demonstrationen - som led i de forannævnte opgaver og for at sikre det fornødne bevis under eventuelt efterfølgende retssager - at overvåge samt sikre dokumentationsmateriale, herunder fotos, i relevant og velbegrunderet omfang."

Beskrivelsen er fortsat dækkende for PET's virksomhed på dette område.

5. Vedrørende Anders Nørgaard.

PET har gennemgået det materiale, der i dag forefindes om kontakten mellem Anders Nørgaard og PET, herunder den dokumentationsmappe (kildemappe), som de involverede PET-medarbejdere kontinuerligt har ført over kontakten til Anders Nørgaard. I en kildemappe føres en fortegnelse over kontakterne mellem PET's medarbejder (eller medarbejdere) og kilden med f.eks. angivelse af mødedato, formålet med mødet, om kilden har afleveret materiale og i givet fald, hvad dette omhandlede o.s.v. Kun den enkelte medarbejder (eller de medarbejdere), der har kontakten til kilden, kender og har adgang til kildemappen. Hertil kommer selvfølgelig, at sektionslederen, der kontrollerer kildekontakten, samt PET's øverste ledelse har adgang til mappen.

Det kan på baggrund af gennemgangen af materialet bekræftes, at der har været etableret et samarbejde mellem PET og Anders Nørgaard i perioden fra januar 1981 til september 1983. Herudover har Anders Nørgaard i april 1985 informeret PET om forhold vedrørende en blokade af hurtigruten Århus - Kalundborg.

I januar 1981 henvendte Anders Nørgaard sig til Helsingør Politi. Han afleverede dels materiale om vesttysk terrorisme, dels oplyste han, at han var villig til at give yderligere oplysninger. Samtidigt henviste han til den senere tids ildspåsættelser i Århus.

Der havde i 1980 været flere, angiveligt politisk motiverede aktioner i Århus. F.eks. havde organisationen Danmarks Socialistiske Befrielseshær (DSB) den 1. april 1980 udsendt en erklæring, hvorved man påtog sig ansvaret for tre tidligere påsatte brande, ildspåsættelser mod biler og en række hærværksaktioner.

Også efter udsendelse af erklæring fandt der lignende lovovertrædelser sted. Den 4. april samme år blev der forsøgt ildspåsættelse i en lejlighed, tilhørende den daværende politimester i Århus, idet ukendte personer antændte brandbar væske, der var hældt ind gennem brevsprækken. Beboerne i opgangen modtog løbesedler fra DSB, der beklagede det skete, men henviste til, at ansvaret var politimesterens, da han efter deres opfattelse havde forhindret aviserne i at trykke den førømtalte erklæring.

Senere samme år blev der på ny forøvet brandstiftelse, bl.a. mod det britiske konsulat i Århus. Samtidigt var politiet i besiddelse af oplysninger om, at visse grupper i byen havde kontakter til Rote Arme Fraktion kredse i Tyskland.

Politiet i Århus og Rigspolitechefens Rejseafdeling gennemførte en meget omfattende efterforskning omkring brandstiftelserne m.v. PET deltog også i denne efterforskning, der bl.a. rettede sig mod anarkistiske grupper i Århus.

Da Helsingør Politi oplyste om Anders Nørugaards henvendelse, blev det derfor fundet relevant at etablere en kontakt med ham for nærmere at undersøge, hvilke oplysninger han måtte være i besiddelse af. Under de drøftelser, der herefter fandt sted mellem medarbejdere fra PET og Rejseafdelingen og Anders Nørgaard, oplyste han bl.a., at han havde kendskab til en gruppe i Århus, der kunne tænkes at være involveret i de påsatte brande. Det blev endvidere vurderet, at Anders Nørgaard havde den nødvendige baggrund for at kunne færdes og blive anerkendt i de grupper, der var fundet relevante for efterforskningen.

Anders Nørgaard blev i slutningen af januar måned 1980 efter de indledende drøftelser spurgt, om han ville samarbejde og forsøge at skaffe oplysninger ved at indgå i de omtalte grupperinger. Efter to dages betænkningstid accepterede Anders Nørgaard samarbejdet.

For så vidt angår godkendelsen af samarbejdet med Anders Nørgaard, fremgår det af påtegninger i kildemappen, at chefen for PET den 30. januar 1981 fik "grønt lys fra JM personligt i en periode af 9 måneder".

Frem til november måned 1981 videregav Anders Nørgaard løbende informationer om aktiviteter, møder m.v., som han erfarede via de grupper, han færdedes i, herunder også via sit engagement i bogcafeen Regnbuen. Anders Nørgaard fik udleveret et kamera og optog og afleverede flere fotografier til støtte for politiets efterforskning.

Anders Nørgaard deltog også sammen med andre i en international konference for anarkister i Paris i foråret 1981 samt i et besøg hos ligesindede i Berlin i september 1981. I forbindelse med rejsen til Berlin, der muligt skulle gå gennem det tidligere Østtyskland, fik Anders Nørgaard udstedt et nyt pas, idet der i hans eksisterende pas var istemplet et gyldigt visum til USA.

Der var tale om et ægte dansk pas. Da Anders Nørgaard vendte hjem fra Berlin, afleverede han det pågældende pas. Det kan konstateres, at udstedelsesdatoen - der var skrevet med kuglepen - er rettet fra 31/8-81 til 31/8-80. Der foreligger ingen oplysninger om hvem, der har foretaget denne rettelser, eller hvorfor det er sket.

Fra begge disse rejser videregav Anders Nørgaard oplysninger til PET.

Anders Nørgaard fik endvidere udleveret en elektrisk skrivemaskine, hvor kuglehovederne var mærket, således at det ville være muligt at identificere eventuelle erklæringer, skrevet med denne maskine, om ansvaret for aktioner. Anders Nørgaard solgte skrivemaskinen til en af personerne i gruppen. Det blev - ifølge de oplysninger, der foreligger i dag - aldrig konstateret, hvorvidt der på skrivemaskinen blev skrevet materiale, der var relevant for politiets efterforskning.

Endelig kan nævnes, at Århus Politi på baggrund af oplysninger fra Anders Nørgaard i efteråret 1981 foretog anholdelse af to vesttyske kvinder. Formålet var at klarlægge deres identitet og herunder afdække, hvorvidt de pågældende var efterlyste RAF medlemmer. Dette viste sig ikke at være tilfældet, hvorimod de arbejdede som støttepersoner for fængslede RAF-medlemmer i Tyskland og ønskede dette støttee arbejde udbygget i Danmark.

I slutningen af perioden følte Anders Nørgaard - ifølge egne oplysninger - at han kom i "politisk unåde", og han besluttede at forlade Århus. Han oplyste imidlertid overfor sine kontakter i PET, at han meget gerne ville fortsætte samarbejdet. Hovedafdelingen i København overtog derefter kontakten til Anders Nørgaard. Beslutningen blev ifølge en intern notits af 4. december 1981, der er indsat i kildemappen, truffet den 2. december 1981. Det fremgår af samme notits, at "JM underr".

Introduktionen af Anders Nørgaard for de medarbejdere i hovedafdelingen, der skulle overtage kontakten, foregik den 22. december 1981. Det fremgår herefter af kildemappen, at Anders Nørgaard i januar måned 1982 begyndte at færdes i SAP-kredse.

Gennem 1982 og frem til efteråret 1983 deltog Anders Nørgaard efter aftale med PET i en række møder, aktiviteter m.v. i relation til SAP. Han afgav oplysninger herom til PET, ligesom han afleverede materiale, som han kom i besiddelse af gennem sit medlemskab af og arbejde for SAP.

Anders Nørgaard afleverede bl.a. en liste over medlemmer af SAP's Københavns afdeling. Han afleverede også en liste med forslag over kandidater, som SAP ville opstille ved et kommende folketingsvalg.

Der er ikke i det materiale, der i dag eksisterer i PET, herunder de oplysninger, der fremgår af kildemappen, noget der bekræfter, at Anders Nørgaard skulle have afleveret lister over anmeldere for partiet SAP eller stillere for enkelte kandidater. Det samme gælder bånd med indtalte oplysninger herom. Der er heller ikke hos nuværende medarbejdere i PET nogen erindring om, at dette skulle være sket. Som anført i [afsnit 3.2.2.](#) kunne sådanne lister i øvrigt ikke danne grundlag for en registrering i PET.

Anders Nørgaard deltog tillige på foranledning af PET i SAP's sommerlejr i 1983.

I februar 1983 fik Anders Nørgaard udleveret et "kitsæt", formentlig med det formål at tage et aftryk af nøglen til SAP's lokaler. Der er ikke i kildemappen eller på anden måde noget, der peger på, at der nogensinde blev fremstillet en nøgle ved hjælp af det pågældende "kitsæt". Anders Nørgaard fik i øvrigt forholdsvis kort tid efter udleveret en nøgle til lokalerne af SAP's ledelse. Der er ikke i det foreliggende materiale noget der peger på, at der blev taget kopi af denne nøgle til brug for PET. Der er heller ikke i materialet oplysninger, der peger i retning af, at PET foretog ransagning af lokalerne. En sådan ransagning ville i øvrigt kræve retskendelse.

PET er ikke i dag i besiddelse af materiale, der nærmere beskriver, hvorfor samarbejdet med Anders Nørgaard ophørte i efteråret 1983.

Anders Nørgaard har overfor medierne oplyst, at han på foranledning af PET deltog i og overvågede HT-konflikten i 1984. Han skulle herunder have deltaget i møder medbringende en skjult mikrofon. Det skal hertil oplyses, at der ikke i kildemappen eller i materiale i øvrigt er optegnelser, der bekræfter Anders Nørgaards oplysning. Der er heller ikke blandt nuværende medarbejdere i PET nogen erindring om, at der skulle have været kontakt mellem PET og Anders Nørgaard i 1984.

Det fremgår i øvrigt af kildemappen, at Anders Nørgaard den 1. april 1985 kontaktede en medarbejder i PET i Århus og afgav oplysninger om en blokade samme aften af hurtigruten Kalundborg-Århus. Nogle dage senere havde den pågældende medarbejder igen kontakt med Anders Nørgaard, hvor man drøftede blokaden, uden at der dog på ny blev indledt et samarbejde.

Der ses ikke efter dette tidspunkt at have været noget samarbejde mellem Anders Nørgaard og PET. Der har været enkelte kontakter til en af de medarbejdere i PET, som Anders Nørgaard kendte og havde samarbejdet med tidligere. Kontakterne var af mere privat karakter og uden interesse for PET.

Dog rettede Anders Nørgaard i januar 1992 telefonisk henvendelse til en af de PET-medarbejdere, som han kendte fra samarbejdet i begyndelsen af 1980'erne. Han oplyste, at han på sin private adresse havde modtaget noget skriftligt materiale. Dette var lagt i postkassen - der var ikke frimærker eller afsender på. Materialet var otte til ni sider fotokopier med koder og skrift, f.eks. "eEO-EKS 920116 PET-agent lækker til den danske forening (79)." Anders Nørgaard blev bedt om at aflevere materialet på en Københavns politistation, der videresendte materialet til PET. Materialet viste sig at være udskrifter med tekst fra artikler i Ekstra Bladet, hvor man omtalte en PET-medarbejder som kilde for Den Danske Forening.

Episoden indebar i øvrigt ikke yderligere kontakt mellem PET og Anders Nørgaard.

Anders Nørgaard har efter TV-udsendelserne oplyst, at han i sommeren 1992 via journalist Jacob Andersen, Ekstra Bladet, ville offentliggøre sit samarbejde med PET. Anders Nørgaard har videre oplyst, at han i anden sammenhæng talte med PET og kom til at "sige for meget", hvorefter han fik besked på ikke at fortælle offentligt, hvad han havde lavet for PET i årene 1982 og 1983. Anders Nørgaard har endelig oplyst, at han på denne baggrund overtalte Ekstra Bladets journalist til ikke at skrive noget, idet han var blevet bange for sin sikkerhed.

Der ses ikke i kildemappen eller i øvrigt at være nogen optegnelse over en kontakt mellem PET og Anders Nørgaard i sommeren 1992. Der er ej heller hos de nuværende medarbejdere i PET, der tidligere havde kontakten med Anders Nørgaard, nogen erindring om kontakter på dette tidspunkt.

7. Vedrørende Frede Farmand.

PET havde første gang kontakt med Frede Farmand i 1979. Baggrunden var, at Frede Farmand skulle være i besiddelse af oplysninger om eventuelle terrortrusler i anledning af den engelske Dronning Elisabeths besøg i Århus.

Herefter ses der først igen at have været kontakt med Frede Farmand i januar 1984. Baggrunden var da Frede Farmands indgående kendskab til nazistiske kredse.

I april 1985 blev Frede Farmand af den daværende chef for PET godkendt som kilde for PET. Det fremgår ikke af sagens akter, hvorvidt Justitsministeriet eller den daværende justitsminister blev orienteret herom.

I årene fremefter videregav Frede Farmand en lang række oplysninger til PET om den yderste højrefløj og nazistiske organisationer i Danmark. Der var f.eks. tale om foto- og videooptagelser af møder samt bandede telefonsamtaler.

PET modtog endvidere - men i væsentligt mindre omfang - oplysning om personer og aktiviteter på den yderste venstre fløj.

Som eksempel på sidstnævnte kan nævnes:

- i 1988 ses Frede Farmand f.eks. på foranledning af PET at have deltaget i et møde i Århus, hvor emnet var "Lyttecentralen i København". Foredragsholderen var et medlem af SAP.
- i forbindelse med arbejdskonflikten i 1985 overbragte Frede Farmand båndoptagelser af udsendelser fra lokalradioen "Radio Århus" til PET. Der skulle i udsendelserne være blevet fremsat opfordringer til ulovlige blokader. Båndoptagelserne blev af PET videregivet til Århus Politi, der forestod den videre behandling af sagen.
- i 1996 har Frede Farmand overdraget fotos og videooptagelser fra moddemonstrationer i anledning af møder afholdt af Den Danske Forening.

7.1. Høringen i Århus den 25.11.1996.

Af en pjeces fra november 1996 benævnt "Bananfluen", som PET var i besiddelse af, fremgik, at der den 25. november 1996 i Århus Kongreshus ville blive afholdt en kurdisk høring under overskriften "Hvad kæmper de for?". Uddrag af pjecen (side 1-7) er medtaget som bilag til denne redegørelse ([bilag 2](#)). Af pjecen fremgik, at

"Høringens formål er at fremlægge og debattere det kurdiske folks kamp for frihed i Tyrkiet, og hvilke muligheder der er for en fredelig løsning.

Dette gøres ved at føre en åben og direkte debat om:

- Forholdene i Tyrkiet og den kamp, der foregår mellem PKK og staten.
- De brud på menneskerettigheder og den undertrykkelse den tyrkiske stat begår mod

det kurdiske folk.

- Danmarks, danske politikere, og NGO'ers muligheder for indflydelse på EU og mulighederne for at få en dialog i gang mellem parterne.
- Stormagternes, vandets og oliens betydning for magtbalancen i området.
- PKK's og ERNK's indflydelse på det kurdiske folk i Europa (Danmark og Tyskland).
- Hvordan landene samarbejder via PET og den tyrkiske ambassade.
- Om behovet for international nødhjælp i Nordkurdistan."

"Indledere til høringen er -

- Zeynel Celik, ERNK
- Dilek Kurt, Det Kurdisk Eksilparlament - Strassburg,
- Klavs Slavinsky, Center for Menneskerettigheder,
- Irene Clausen, International Forum,
- Lasse Butz, Socialdemokratiets Udenrigspolitiske Udvalg,
- Ordstyrer: Torben Brandi, Formand for LO-Århus."

Da høringen skønnedes at kunne have interesse for PET, besluttedes det at overvære denne. Det aftaltes med Frede Farmand, at han skulle deltage i og båndoptage høringen. Frede Farmand har i medierne nævnt, at han kun modvilligt påtog sig opgaven, og først accepterede at udføre den, da PET oplyste, at opgaven drejede sig om "liv og førlighed". Den sagsbehandler, der bad Frede Farmand deltage i mødet, udelukker, at der under samtalen skulle have været anvendt udtryk som "liv og førlighed" eller lignende. Ifølge sagsbehandleren påtog Frede Farmand sig opgaven med velvillighed.

Frede Farmand fik til brug for mødet udleveret en såkaldt Nagrabåndoptager med bånd, og han afleverede begge dele den følgende dags formiddag.

Samtidig afleverede han et notat, han selv havde udarbejdet, på ca. 2½ side om høringens indhold. Notatet er medtaget som bilag til denne redegørelse. ([Bilag 3](#)).

Båndet blev gennemlyttet og fundet uden interesse. Båndet blev ikke udskrevet eller overspillet inden sletning.

Frede Farmands notat om høringen blev henlagt i en sagsmappe, som indeholder dokumentation for kontakten med Frede Farmand.

Baggrunden for, at båndoptagelsen af høringen i Århus i november 1996 blev omtalt i et brev fra chefen for PET til journalist Søren Steen Jespersen fra Fak2eren - et brev, hvis hovedformål var at meddele beslutningen om ikke at deltage i de planlagte udsendelser, - er følgende:

TV-2 nyhederne bragte den 2. februar 1997 et indslag om et kurdisk møde, som skulle være afholdt i København i marts 1996 og fremsatte den påstand, at PET havde optaget mødets indhold på bånd og derefter udskrevet båndet - ca. 140 sider i alt - og overgivet dette til de tyrkiske myndigheder. Da påstanden var urigtig, udsendte justitsministeren dagen efter en pressemeddelelse, der tilbageviste påstanden. Den 9. februar 1997 udsendte TV-2 nyhederne et dementi af indslaget.

Den 7. januar 1998 blev der afholdt et møde i PET mellem journalist Søren Steen Jespersen og chefen for PET. Mødets formål var at drøfte det planlagte TV-program, specielt med henblik på en beslutning om eventuel deltagelse fra PET's side i form af et interview med chefen for PET.

Under samtalen nævnte journalisten bl.a. et emne/spørgsmål, som han i et eventuelt interview kunne tænke sig at bringe på bane, uanset han formodede, at PET ikke ville besvare det. Spørgsmålet gik på, om PET kender Dansk Kurdisk Forening, om den er under overvågning fra PET's side, samt om det er PET's politik at sende folk ind med båndoptager til åbne politiske møder.

Hverken dette eller andre konkrete spørgsmål blev besvaret under det uformelle møde, idet dette som nævnt alene var af orienterende karakter til brug for overvejelserne om et eventuelt interview til brug for

programmet.

Da PET som nævnt i november 1996 havde ladet Frede Farmand deltage i en offentlig høring i Århus og optage denne på bånd, fandtes det rigtigst at meddele dette for at undgå, at en manglende bekræftelse af spørgsmålet kunne føre til, at nogen ville drage troværdigheden af PET's benægtelse af kendskabet til det kurdiske møde i København marts 1996 og justitsministerens pressemeddelelse af 3. februar 1997 i tvivl.

Da beslutningen om ikke at deltage i udsendelsen var truffet, fandtes en skriftlig meddelelse til udsendelsens researchhold at være en egnet fremgangsmåde til at besvare journalistens spørgsmål.

Når Frede Farmands notat fra høringen ikke er omtalt i brevet, skyldes det, dels at temaet fra journalistens side specielt var spørgsmålet om båndoptagelse, dels at PET i slutningen af november 1997 fra Frede Farmand havde fået oplyst, at journalist Søren Steen Jespersen var i besiddelse af notatet og PET tillagde derfor ikke notatet betydning. PET var beklageligvis ikke tilstrækkelig opmærksom på notatet ved orienteringen af justitsministeren og Det Parlamentariske Kontroludvalg.

Det forhold, at en deltager i et offentligt møde optager dette på bånd, er ikke i sig selv ulovligt, jf. f.eks. herom betænkning af 1984 om politiets indgreb i meddelelshemmeligheden og anvendelse af agenter, side 60:

"Hvis politiet efter aftale med en mødedeltager lader denne foretage optagelse af, hvad der sker på mødet, er man uden for området for straffelovens § 263, nr. 3, og foranstaltningen vil ikke være et indgreb i meddelelshemmeligheden og ikke kræve opfyldelse af reglerne herfor."

Hensigtsmæssigheden af, at en offentlig myndighed som PET lader et sådant møde optage på bånd ved brug af en person, der ikke er ansat i PET, kan derimod diskuteres.

7.2. Bomben i Søllerødgade.

Frede Farmand har bl.a. i dagspressen oplyst, at han forinden bombesprængningen advarede PET om, at Albert Larsen havde planer om at forøve attentat mod Internationale Socialister.

Det bemærkes indledningsvis, at efterforskningen af bombesprængningen i Søllerødgade i marts 1992 blev forestået (forestås) af Københavns Politi med bistand af PET.

PET har derfor fundet det rettest at indhente en redegørelse fra Københavns Politi om Frede Farmands eventuelle oplysninger i sagen. Fremsendelsesskrivelsen, redegørelsen fra Københavns Politi samt to rapporter, dateret henholdsvis den 7. oktober 1993 og 8. oktober 1993, vedlægges som [bilag 4](#). I materialet fra Københavns Politi henvises til en båndafskrift af en samtale mellem Frede Farmand og Albert Larsen i Sorø skov den 8. juli 1993. Båndafskriften er også fremsendt til PET.

Da indholdet af den bandede samtale imidlertid dels vedrører en afdød person dels rummer omtale af en række andre personer, findes selve båndafskriften af hensyn til disse ikke egnet til offentliggørelse.

Båndafskriften af samtalen vil i sin helhed blive stillet til rådighed for Det Parlamentariske Kontroludvalg. Det er i øvrigt såvel Københavns Politis som PET's opfattelse, at båndafskriften ikke kan bidrage til opklaringen af bombesprængningen eller påstanden om en forudgående advarsel.

Albert Larsen var fra 1989 til sin død i 1994 leder af Partiet De Nationale (PDN). Dette parti befandt sig på den yderste højrefløj.

PET efterforskede mod partiet i flere år, herunder på tidspunktet for bombesprængningen.

I ingen af de statusnotater, der løbende er udfærdiget om Albert Larsen eller partiet, er der omtalt sådanne trusler. Dette ville naturligvis have haft den største betydning for PET's efterforskning på området.

PET var bekendt med, at Albert Larsen både før og efter bombesprængningen i Søllerødgade ofte gav udtryk for, at han var villig til at bruge vold som politisk kampmiddel. Bortset fra et enkelt tilfælde af

hærværk (rudeknusning) syntes ingen af disse mange udtalelser at være ført ud i livet.

Ingen medarbejdere i PET har nogen erindring om, at Frede Farmand inden bombesprængningen skulle have advaret om, at Albert Larsen havde planer om bombeattentat eller lignende mod Internationale Socialister. Medarbejdere i PET anser det der imod for sandsynligt, at Frede Farmand hurtigt efter bombesprængningen er blevet kontaktet af PET. Da bombesprængningen fandt sted hos Internationale Socialister, ville en kontakt have været relevant for efterforskningen, idet Farmand tidligere havde videregivet oplysninger om den yderste højrefløj i Danmark. Ingen medarbejder har dog erindring om en sådan kontakt. Der ses heller ikke at foreligge optegnelser herom.

Frede Farmand har i en skrivelse af 24. marts 1998 anmodet om at få tilbageleveret alle de bandede telefonsamtaler, som han tilbage fra 1988 har overleveret til PET.

PET har på denne baggrund meddelt Frede Farmand, at de bånd som PET har modtaget fra ham gennem årene vil kunne afhentes i ekspeditionen hos Århus Politi. Frede Farmand er samtidig meddelt, at ikke samtlige bånd kan udleveres, idet en række bånd gennem årene løbende er slettet, idet indholdet ikke skønnedes at være af interesse for PET. Da det ikke kan udelukkes, at der på de bånd, der nu udleveres, er materiale, der har betydning i den debat, der vil følge efter denne redegørelses offentliggørelse, har PET forinden udlevering af båndene, kopieret disse.

8. Afslutning.

Der er i indledningen til denne redegørelse peget på nogle forhold, der har medført en begrænsning af, hvor konkret og detaljeret PET har kunnet gøre indholdet af redegørelsen. Der tænkes her særligt på hensynet til konkrete efterforskninger, til enkeltpersoner samt til samarbejdspartnere. Redegørelsen omhandler endvidere kun en begrænset del af PET's aktiviteter.

Det er dog alligevel PET's håb, at redegørelsen kan bidrage til at afmystificere og fjerne misforståelser om den virksomhed, der udøves af PET.

Det er også med det sigte, at der i redegørelsen - med regeringens godkendelse - i betydelig grad er medtaget oplysninger, som hidtil har været fortrolige.

Marts 1998

Redegørelse vedrørende dele af PET's virksomhed

Bilag 1. Uddrag af SAP's, KAP's samt DKP-ML's programerklæringer

Socialistisk Arbejderparti (SAP) blev stiftet i 1980 som den politiske videreførsel af Revolutionære Socialisters Forbund (RSF), der var den danske sektion af 4. Internationale - en trotskistisk sammenslutning af revolutionære partier i en lang række lande verden over.

I "Socialistisk program for 1980'erne", som er SAP's program for 1980 udtales bl.a. følgende:

"Godvilligt vil det lille mindretal af kapitalister imidlertid ikke opgive det system, som giver dem alle fordelene. Derfor må arbejderklassen og flertallet i befolkningen, som lider under kapitalisternes system, kæmpe mod dem. De må erobre magten i samfundet gennem en revolution." (P.10).

"Socialister bliver ofte spurgt, om de går ind for en fredelig eller voldelig revolution. Til det svarer Socialistisk Arbejderparti for det første: En af de vigtigste grunde til at bekæmpe det kapitalistiske system er den vold, som det skaber." (p. 119-20).

"Derfor er arbejderbevægelsens vold altid af *defensiv* karakter. Den finder kun sted, hvor den er absolut påkrævet. Aktionerende, solidariske arbejdere, der forsvarer deres klasseinteresser, står således moralsk milevidt over det borgerskab, som ved mindste påskud står parat med alt fra schæferhunde til kernevåben.

Stillet over for spørgsmålet, om vi er for vold, svarer SAP utvetydigt nej! Men samtidig svarer vi også nej på spørgsmålet, om vi anbefaler masserne at bøje sig for trusler om vold.

4. Internationale støttede vietnamesernes kamp mod den tilsyneladende overmægtige USA-imperialisme. 4. Internationale deltog i den massemobilisering, der væltede Shah-diktaturet i Iran, skønt dette diktatur prøvede at drukne modstanden i blod. På samme måde støtter SAP de blokader, arbejdere organiserer, og vi opfordrer til, at bredere dele af arbejderbevægelsen støtter dem, når de overfalder af politiet.

Denne klasse-holdning til vold gælder også i den revolutionære situation. Som tidligere nævnt viser alle historiens erfaringer, at borgerskabet i en kritisk situation vil kaste alle "demokratiske" spilleregler over bord og gribe til vold for at hindre, at arbejderne tager magten. Og lige så mange erfaringer viser, at de reformistiske arbejderpartiledelser benytter deres indflydelse til at hindre, at masserne forbereder et forsvar.

Det skete, da fascismen truede i 30'erne, da den såkaldte fredelige, parlamentariske vej til socialismen i Chile i 1973 blev en blodig og uparlamentarisk vej tilbage til diktaturet.

I Rusland i 1917 derimod havde arbejderklassen under ledelse af Bolsjevikpartiet bevæbnet sig og vundet de menige i hæren til deres side. Derfor var selve den russiske revolution en af de mindst blodige omvæltninger. Først da de imperialistiske lande begyndte at indvadere Sovjetunionen kostede det tusinder af menneskeliv." (p.120-21).

Kommunistisk Arbejderparti (KAP) blev stiftet i 1976 som den politiske videreførsel af Kommunistisk Forbund Marxister-Leninister (KF-ML) og andre maoistiske grupperinger.

I programmerne "Hvad vil Kommunistisk Arbejderparti?" og Program for Kommunistisk Arbejderparti (KAP) siges bl.a. følgende:

"KAP står side om side med Kinas kommunistiske Parti og Albaniens Arbejdets Parti og alle marxistiske-leninistiske partier og organisationer, som i verdensmålestok bekæmper imperialismen og

revisionismen, og som kæmper for socialismen og kommunismen." (P.10).

"1. KOMMUNISTISK FORBUND (ml) har til opgave at forberede dannelsen af et revolutionært kommunistisk parti (marxister-leninister). Dette partis opgave vil være at gå i spidsen for lønarbejderklassen i dens kamp mod monopolkapitalen, gennem den socialistiske revolution sønderbryde borgerskabets statsmagt, oprette lønarbejderklassens statsmagt, proletariats diktatur, og føre klassekampen igennem til enden med det kommunistiske klasseløse samfund som slutmålet." (P.19).

"Kommunistisk Arbejderpartis mål er at tilkæmpe sig ledelsen af arbejderklassens kampe og føre disse frem til den socialistiske revolution, til oprettelsen af proletariats diktatur, og til opbygningen af det socialistiske samfund i fortsat kamp mod klassefjenden med det klasseløse kommunistiske samfund som endemålet." (p.65-66).

"En forudsætning for, at kampen mod kapitalen kan føre til socialismen, er, at arbejderklassen retter hovedstødet mod borgerskabets voldsapparat, mod den borgerlige statsmagt. Historien har med al tydelighed vist, at den herskende klasse aldrig frivilligt giver afkald på sin magt, men vil anvende statsmagten til at undertrykke arbejderklassens kamp for socialismen.

Teorier om og forsøg på ad fredelig vej at gennemføre socialismen har altid ført til nederlag for arbejderklassen. Arbejderklassen kan ikke tage den borgerlige statsmaskine i besiddelse og sætte den i bevægelse for sine egne formål. Tværtimod må arbejderklassen sønderknuse det borgerlige statsapparat og erstatte det med arbejderklassens egen statsmagt, proletariats diktatur. Arbejderklassen må forberede sig på våbnet kamp i opgøret med borgerskabet.

Den marxistisk-leninistiske teori om statsmagten som et redskab for den herskende klasse, et redskab, der må sønderknuses, er ikke mindre korrekt i dag end for 100 år siden. Tværtimod er den borgerlige statsmagt blevet yderligere styrket igennem de sidste 100 år. Den statsmonopolistiske udvikling har medført en opsvulmen af statsapparatet, og den væbnede magt er rustet til tænderne. Enhver teori om en fredelig overgang til socialismen er derfor et forræderi over for arbejderklassen og et forsøg på at forhindre, at den revolutionære strategi vinder tilslutning i arbejderklassen. Kommunistisk Arbejderparti afviser og vil bekæmpe enhver forestilling om, at den borgerlige statsmagt og dennes parlamentariske institutioner kan anvendes af arbejderklassen og løsgøres fra den herskende klasses kontrol." (p. 101-102).

Danmarks, Kommunistiske Parti/Marxister-Leninister (DKP/ML) blev i 1978 stiftet af udbrydere fra KAP. I centralkomiteens virksomhedsberetning fra 1981 udtales bl.a. følgende:

"Med partiets stiftelse blev denne kraft skabt, som uden tøven gik i gang med at løse sin strategiske opgave: at forberede den proletariske revolution, omstyrtelsen af det borgerlige diktatur gennem den væbnede revolution og oprettelse af det ny klasseherredømme, proletariats diktatur, nye stat, som baner vejen for afskaffelsen af al undertrykkelse og udbytning, for ophævelsen af alle klasser." (p.5).

Fra starten bar DKP/ML ikke opfattet sig som et propagandaparti, men som et kampparti, som et virkeligt fortropsparti, som den revolutionære handlings parti." (p.6).

Selvom den revisionistiske kontrarevolution bar likvideret en række tidligere socialistiske lande og genoptaget kapitalismen i disse, er det ikke lykkedes at udslætte socialismen som system fra jordens overflade. Den virkelige socialismes vitalitet, livskraft og fuldstændige overlegenhed bevises i dag af det socialistiske Albanien, verdens eneste socialistiske land, hvor proletariats herredømme er en kendsgerning, under ledelse af Albanien Arbejdets Parti og dets centralkomité med den fremragende marxist-leninist Enver Hoxha i spidsen." (p.7).

Redegørelse vedrørende dele af PET's virksomhed

Bilag 2. Uddrag af pjecen "Bananfluen"

Bananfluen

Nr. 5 For international solidaritet november 1996

Vågn op!

Betal kontingent!

Meld dig til landsmøde!

Et blad for antiimperialistiske aktivister

Internationalt Forum siden sidst!

Det er jo ikke så længe siden, at Bananfluen sidst er kommet ud til medlemmerne. Men der er brug for den. Det viser de mange indlæg og den fylde, bladet har fået. Det skal dog ikke afholde folk fra at skrive til bladet. Idéen med Bananfluen er, at alle skal kunne skrive og at det ikke behøver være superchekket, det der kommer til "fluen". Den mere tjekkede side forbeholdes Gaia.

Årets landsmøde nærmer sig. I modsætning til tidligere tider tegner det til at blive velbesøgt og indholdsrigt. Det er ingen hemmelighed, at IF's landsmøder tidligere var en tynd kop te med få fremmødte. Denne gang når vi op på 30-40 personer, der kommer fra mere end 4 forskellige byer. Det er jo nye tider og et tegn på, at IF er på vej i den rette retning. Det er så en opfordring til de sidste om lige at få sig tilmeldt landsmødet.

Der blev i sidste Bananflue offentliggjort et udkast til et arbejdspapir. Det skal ikke som tidligere nævnt vedtages på dette landsmøde. Her tager vi kun hul på debatten, som så skal løbe til foråret, hvor vi på et ekstraordinært medlemsmøde vedtager et papir med de dertil hørende ændringer. Men starten er gået, og vi opfordrer flest mulige til at blande sig i diskussionen og komme med flere input til papiret.

IF har siden sidst været med til at lave Latinamerikaugen i Århus. Det var første gang, og vi håber det er kommet

for at blive - omend ikke i '97. så da i '98. Vi har også haft besøg af 40 baskere som et led i en europæisk kampagne for de baskiske politiske fanger. Nok engang fik vi bekræftet, at det er svært at bryde gennem mediemuren.

Nok om det - ha'et varmt efterår!

Debat

Dem som kæmper kan tabe - dem som ikke kæmper har allerede tabt

(Bert Brecht)

- Revolutionær organisering.

Først og fremmest er International Forum for os ikke en revolutionær organisering, men en organisation med nogle få revolutionære krav. Dette må og skal også accepteres som sådan, fordi en bred organisering, så svag eller småborgerlig som denne kan være, er en vigtig proces for en revolutionær udvikling. Indenfor dette miljø findes forskellige grupper (Chiapas, Nordirland, Guatemala, Baskerland). Det disse grupper har til fælles, er deres mere eller mindre forståelse af solidaritet i bedste tilfælde internationalismen. Det kan derfor ikke dreje sig om, at alle er politisk enige med alle i IF, men at opbygge et fælles anti-imperialistisk minimums grundlag, som der jo også blir arbejdet på. At IF findes er positivt, for os starter problemerne med den selvforståelse mange IF kammerater har, eller netop ikke har. Mange IF kammerater forstår deres solidaritets-arbejde som støtte til progressive, i bedste tilfælde revolutionære bevægelser sydpå, men bruger det ikke til at forandre samfundet i metropolen. Dermed bliver solidaritet og internationalisme til et mål og ikke et middel som det burde være. Et andet problem vi mener nogle i IF har, er deres afgrænsning til andre grupper og dermed en fremstilling af sig selv som politisk seriøse. Det sidste eksempel er Tores og Ulriks afgrænsning til revolutionære byguerilla grupper som RAF og Action Direkt. Vi vil ikke sammenligne de 2 indlæg for Tores indlæg kan man ikke forholde sig til, derfor nogle kommentarer til Ulriks indlæg. Hans indlæg viser en tendens på venstrefløj (Enhedslisten-sygdom), der gør politiske begreber som internationalisme socialrevolutionær og anti-imperialismen til:

- Internationalismen til solidaritet med grupper så langt væk som muligt, så ens egen befrielse ikke kommer på dagsordenen.
- Social-revolutionær til at finde sig en plads i dette samfund med en politisk identitet, som ikke koster muligvis fængsel-repression og forfølgelse.
- Anti-imperialismen til en imperialismeanalyse, som er så kompliceret, at man ikke i de næste 100 år finder ud af, hvad man skal angribe.

Det er klart, at han tager afstand fra RAF og A.D., fordi de har stået for det modsatte, nemlig befrielse i metropolen og dialektisk solidaritet med de kæmpende kammerater sydpå. Men hvis han sætter sig lidt dybere ind i RAF's og A.D.'s politik og historie vil han vide, at f.eks. RAF haft 25% opbakning, blandt folk under 30 år og blandt 6% af hele befolkning i vest-tyskland i 1973, det er nogle tal Enhedslisten drømmer om. Selvfølgelig har mange et problem med RAF og A.D., fordi de har brugt væbnet kamp, men kan vi tage det alvorligt. Fordi: "Der fandtes aldrig en revolutionær omvæltning fordi de revolutionære spurgte pænt om denne".

Strategi-diskussion.

Mange IF kammerater vil eller kan ikke fore en strategi-debat. Vi tror, at det har noget at gøre med, at en strategi-debat betyder (hvis den ikke bare skal være ideologisk), at folk skal tage stilling, som f.eks. for hele IF miljøet er umuligt, fordi man er for uenige. Angsten for vores egen konsekvens, som skjuler sig bag angsten for strukturer, ledelse, revolutionær centralisme, kan vi vise gennem et konkret eksempel. Vi burde være grundlæggende enige i IF (men er vi det?) om, at man ikke kan reformere systemet. At deres (statens) "væbnede afdelinger" må ødelægges, så den HERskende klasse og deres apparat ikke længere kan undertrykke folk. Vores opfattelse er, at den HERskende klasse ikke frivilligt opgiver deres magt, heller ikke når et flertal af befolkningen går ind for socialisme. Konsekvensen af disse kendsgerninger må så være at opbygge en bevægelse, som også IF burde være del af, som (i det mindste) perspektivistisk kan gå imod vores fælles fjender. Men hvordan er dette muligt uden bevidst politisk uddannelse, som kan mobilisere alle kræfter. så vi kan afskaffe det gamle lort og sætte noget nyt og bedre i stedet? Vi kan ikke svare på dette uden platte historiske kendsgerninger, som efterhånden alle kender, men vi vil udvikle en bevægelse, som er konsekvent og revolutionær og som skal blive en (perspektivistisk) massebevægelse (også selvom vi idag ikke kan se nogle masser).

Latinamerikaugen 96 igen i 1998.

Ålborg, Odense (Svendborg) og Århus har afviklet Latinamerikaugen 96. Latinamerikaugen blev afviklet med en rimelig succes.

Vi skal nu i gang med en overliggende evaluering, idet foreningerne selv skal evaluere de enkelte samarbejdsarrangementer. Det vi også skal i gang med er, at finde samarbejdspartnere i København, for det er vor ambition at Latinamerikaugen også skal til København, såvel som til andre byer (Viborg, Herning, Roskilde m.v.). I Ålborg har det været TINKU, der som forening har afviklet Latinamerikansk Kulturuge (samarbejdet har bestået i udveksling af foredragsholdere, kunstnere m.v. mellem denne uge og LA96). IF Ålborg har vist nok ikke deltaget i Latinamerikansk Kulturuge i Ålborg. Latinamerikaugen vil sandsynligvis ikke blive afviklet i 1997, men næste gang i 1998, så der er tid til også i København at finde sammen, finde sammen med os andre om bl. a. en fornyet styringstruktur mellem byerne.

Latinamerikaugen skal igennem en mindre proces omkring en revision af lands- og styringsstruktur, indhold af 1998 Lauge o.s.v.

Fra os i det Jyske og Fynske skal lyde en opfordring til Københavnerne og folk fra Ålborg til at etablere Latinamerikaugen i jeres byer. Vil i have flere oplysninger, papirer, da ring på tlf. 86.191480.

Leif Randeris

LA96 kasserer

Kurdisk høring i Århus (Jylland): *"Hvad kæmper de for?"*

Høringen er igangsat PS initiativ af AIF (Arbejderbevægelsens Internationale Forum) og DKF (Dansk-Kurdisk Forening) og LO-Århus Kommune. I samarbejdet deltager desuden UForum (paraplyorganisation for 120 mellemfolkelige foreninger i Århus). IF (International Forum) er anbefaler. Høringens formål er at fremlægge og debattere det kurdiske folks kamp for frihed i Tyrkiet, og hvilke muligheder der er for en fredelig løsning.

Dette gøres ved at føre en åben og direkte debat om:

- Forholdene i Tyrkiet og den kamp, der foregår mellem PICK og staten.
- De brud PS menneskerettigheder og den undertrykkelse den tyrkiske stat begår mod det kurdiske folk.
- Danmarks, danske politikere, og NGO'ers muligheder for indflydelse på EU og mulighederne for at få en dialog i gang mellem parterne.
- Stormagtemes, vandets og oliens betydning for magtbalancen i området.
- PKK's og ERNK's indflydelse PS det kurdiske folk i Europa (Danmark og Tyskland).
- Hvordan landene samarbejder via PET og den tyrkiske ambassade,
- Om behovet for international nødhjælp i Nordkurdistan.

Da der i skrivende stund foregår en dramatisk udvikling i de kurdiske områder i Sydkurdistan, vil der af den grund forekomme relevante ændringer i programmet.

Et resultat af høringen skal fore til en pressemeddelelse og en konklusion PS, hvordan vi bevæger os videre i samarbejdet for fred og forbedringer på menneskerettighederne i Tyrkiet.

Indledere til høringen er -

- Zeynel Cellk, ERNK
- Dilek Kurt, Det Kurdiske Eksilparlament - Strassburg
- Klavs Slavinsky, Center for Menneskerettigheder
- Irene Clausen, International Forum
- Lasse Butz, Socialdemokratiets Udenrigspolitiske Udvalg
- Ordstyrer: Torben Brandi, Formand for LO-Århus.

Der vil midvejs i høringen blive holdt en kaffepause, hvor DKFs bømefolkedansergruppe underholder.

Der vil også inden høringen være mulighed for at se videoer om, problemet.

Der er gratis adgang, så vi håber at se alle IF medlemmer og deres venner i hele det store ost og midtjylland,

Leif Randeris - IF-Århus

Der vil også inden høringen være mulighed for at se videoer om problemet.

Der er gratis adgang, så vi håber at se alle IF medlemmer og deres venner i hele det store ost og midtjylland. Spørgsmål kan stilles til AIF - Leif Randeris tlf. 86. 191480 eller DKF - Bente Rind tlf. 86. 183707.

Leif Randeris
IF-Århus

Kurdisk høring „Hvad kæmper de for“?

Mandag d. 25 november fra W. 18.00

Århus Kongreshus, Amaliegade 23, Århus.

G R A T I S

Styrelsens Beretning for 1996

Landsmødet 9-10.nov-96

Ovenpå sidste års turbulens har 1996 været et konstruktivt og særdeles aktivt år med mange udadrettede aktiviteter.

På kontoret i København er det lykkedes sammen med landssekretæren at skabe de inspirerende arbejdsrammer, som vi så længe har talt om. Det har tiltrukket mange unge iderige aktivister, og flere, nye grupper er startet i løbet af året.

Medlemstallet som helhed er forøget fra godt 400 til indeværende knap 500 medl.

Der er igen startet en IF-afd. op i Århus... Dejligt! og der er også kommet mere liv i Ålborg igen.

Landssekretæren. IF har således kunnet være ovenud tilfreds med landssekretæren. dog agter Ulrik Wagner kun at blive siddende året ud.

Der skal derfor findes en ny landssekretær allerede nu, så en nødvendig overlappingsperiode kan finde sted til sikring af kontinuiteten på landskontoret.

Konsulenter. My har været ansat i Guatemala siden maj for at tage sig af de udsendte Fredsvagter. Benino er tilknyttet som særlig rådgiver og konsulent på Københavnerkontorets pc'ere; bl.a. har vi fået anskaffet en computer forbeholdt redaktionsgruppen omkring Gaia.

Militærnægter. For tiden ingen.

Udadvendte aktiviteter.

publikationer: GAIA, som er kommet i absolut topklasse; medudgiver af mellemamerikabladet MANANA og det interne blad Bananfluen; samt diverse foldere.

Butik Cikaden. - Har været lidt af en katastrofe! Det har vist sig vanskeligt at finde en butiksansvarlig over længere tid, og ganske umuligt at finde tilstrækkeligt mange aktivister til at dække rimelige åbningstider. Salget fra butikken kan ikke hive huslejen hjem, og den kører med et belastende underskud.

Der er udarbejdet forskellige losningsmodeller:

1. Sælge varelageret og rykke IFkontoret ned i lokalet
2. Sælge varelageret og lave butikken om til bogcafé evt sammen med andre græsrødder
3. Afhænde butikken og kun befinde os i Kulturbuset Cikaden.

Under alle omstændigheder er vi startet PA et formiddabelt U D S A L G! på de mange forskelligartede varer.

Grande 25 års Jubilæumsfest den 7. feb i Blågårds Medborgerhus med invitation af alle gamle antiimperialister; tale af Petras fra USA - nej, han kom nu ikke denne gang! Men en masse taler, mad, fed musik og udstilling af gamle IF-klenodier.

Storstilet **Fight-the-Power sommerlejr** og **Solidaritetstogt** til Baskerlandet (særskilte beretninger)

Solidaritetsfonden. En særlig gruppe med bl.a. Peter Hugo og Heidi Legón har påtaget sig at gennemføre en rekonstruktion og videreudvikling af den tidligere IF Solidaritetsfond.

Den Fri Ungdomsuddannelse. Fra Det Fri Gymnasium har IF tre folk kontor- og EDBuddannelse, Bortset fra

Redegørelse vedrørende dele af PET's virksomhed

Bilag 3. Frede Farmands notat vedr. høringen den 25. november 1996

25. november 1996 kl. 23:30

Kurdisk høring - Hvad kæmper de for?

Den kurdiske høring fandt sted på Århus Kongreshus, Amaliegade 23, 8000 Århus C, fra klokken 18:00 til 21:20

Officielle deltager

De officielle paneldeltagere var Dilek Kurt, (kvinde) fra Det Kurdiske Eksilparlament i Strassburg, Klavs Slavinsky, Center for Menneskerettigheder, København, Irene Clausen, International Forum, København, Lasse Butz, Socialdemokratiets Udenrigspolitiske Udvalg, København og i stedet for Zeynel Celik, ERNK, København, kom en repræsentant fra de norske kurder, Elias (lydskrift af navnet) Det fremgår af båndoptagelse

Mødeleder og arrangør

Mødeleder for den kurdiske hørings arrangement, var LO-formanden for Århus, Torben Brandi Nielsen.

De officielle arrangører var AIF, Arbejdernes Internationale Forum, DKF, Tel: 8619 1480, Dansk kurdisk Forening, Ny Munkegade 13, Tel: 8619 1325 og LO-Århus, Tel: 8612 9255. Endelig var Bente Rind fra DKF, Tel: 8619 1480, den organisatoriske leder og praktiske person under høringen.

Teknik og praktisk ledelse

Videofotograf under høringen for DKF var Niyazi. Det blev understreget over for de fremmødte, at der ikke måtte tages foto af forsamlingen. Jeg forespurgte Bente Rind om grunden hertil og hun svarede: "De tyske myndigheder og den tyrkiske ambassade i Danmark."

Forsamlingen

For uden de officielle deltagere var der fremmødt mellem 65 og 70 personer. De fleste var efter mit skøn foreningsfolk fra DKF. Af spørgerunden, efter kl. 20. 15, blev det tydeligt, at spørgsmål og svar var så indforstået og i detaljer, at det kunne kun være venner og bekendte for den kurdiske sag.

Pjecer, bøger og aviser

Til orientering og uddybelse af høringens tema: *krænkelser af menneskerettigheder*, blev følgende pjecer, bøger og aviser købt.

1. Pjecer:

- Hvad kæmper de for?
- Dansk Kurdisk Forening
- Beskyttelse af nationale mindretal i Europa
- Stop børnearbejde - globalt

2. Bøger:

- Tyrkiet - Kurdistan Irak. En dansk NGO-delegation, November-December 1993. Opløsning af Abdul Kardir Konuk

3. Avis:

- Socialisten Weekend 25. oktober 1996 se specielt side 3, 8,9 og "Magasin" side 4 af Irene Clausen "Den lange kamp".

Høringens forløb

Båndoptagelsen af hele høringen foreligger fra kl. 17:55 til ca. 21:00. Herefter er kun sidste del af spørgerunden uden optagelse. Høringens tema var *krænkelser af menneskerettigheder*. Tyrkiet, Irak, Iran, Syrien og Rusland krænkede forsætligt kurderne pga. geopolitiske årsager. Tyskland og USA støttede de nævnte landes konsensuspolitik pga. olien og mineralforkomster. Ideen med høringen var at samle et flertal for den førte menneskerettighedskurs (politik) så Danmark kunne påberåbe sig menneskerettighedernes krænkelse når de overtog formandsposten i CSCE til næste år. Netop overtrædelserne af menneskerettighederne for kurderne var den politik

Lasse Butz, Villo Sigurdsson og Klaus Slavensky ønskede de kurdiske ledere skulle bruge for som en begyndelse at opnå autonomi alias Færøerne osv. Med denne politik måtte kurderne derfor afstå brugen af væbnet magt og indgå i en dialog med de omkringliggende lande. Det har kurdernes ledere gjort - på papiret - og så støtter vi iøvrigt den *væbnet kamp* sagde Irene Clausen.

Altså den klassiske problemstilling for et svagt og undertrykt folk - oliegreven eller væbnet magt! To tunger ved høringen og kurdisk politik: Irene Clausen eksponent for væbnet magt og Butz for dialog. Realitetene er at kampen føres videre hvor menneskerettighederne er et af mange instrumenter til et *selvstændigt* Kurdistan.

Spørgsmålsvar

I forbindelse med spørgerunden var der kun eet spørgsmål som kunne være interessant: "Hvilke samarbejde har P.E.T. og det Tyrkiske P.E.T.?" På dette spørgsmål udtalte Irene Clausen og Lasse Butz sig. De henviste til en sag fra januar 1994 hvor en kurder, Lela Salama (lydudskrift af navn) og Memel Agger (lydudskift af navn) blev anholdt. Den sidstnævnte var endvidere tyrkisk politidirektør og senere indenrigsminister. I forbindelse med en bilulykke blev det afsløret at indenrigsministeren var i besiddelse af narko.

Lasse Butz skærpede nu spørgsmålet om P.E.T. i Danmark, ved at stille følgende spørgsmål som han selv omgående besvarede: "*Hvordan* samarbejder P.E.T med Tyrkiets Efterretningstjenester". Svar: "Ved alle møder i Danmark og Tyrkiet er mindst to personer tilstede for P.E.T. og i denne sal er der nu mindst to personer fra dem". På et spørgsmål om hvem de to personer kunne være, pegede Butz på sin sidemand (Klaus Slavinsky) med et bredt grin.

Redegørelse vedrørende dele af PET's virksomhed

Bilag 4. Materiale fra Københavns Politi vedr. bombesprængningen i Søllerødgade

KØBENHAVNS POLITI

Politidirektøren

Vicerigspolitichef Birgitte Stampe
Rigspolitichefens afdeling G

*Politigården
1567 København V
Tlf. 33 14 14 48*

Fax. 33 91 08 16

Dato

Journal nr.

HBH/db

Under henvisning til aftale sender jeg hermed en redegørelse af 22. marts 1998 vedrørende visse forhold omkring efterforskningen af sagen om bombesprængningen i Søllerødgade.

Der vedlægges en båndafskrivning af samtalen mellem Frede Farmand Rasmussen og Albert Larsen. Samtalen fandt efter det oplyste sted i Sorø skov den 8. juli 1993.

Med venlig hilsen

Hanne Bech Hansen

R e d e g ø r e l s e

vedrørende visse forhold omkring efterforskningen af sagen om bombesprængningen i Søllerødgade.

Den 16. marts 1992 kl. 1130 skete der en eksplosion på INTERNATIONALE SOCIALISTERS kontor i Søllerødgade 33, og et medlem af den politiske fraktion blev dræbt.

Ekspllosionen var særdeles kraftig, og den medførte, at kontoret blev total raseret, og at der desuden udbrød en faretruende brand.

Ved en hurtig indsats fik brandvæsenet dog ilden under kontrol, og ingen andre i beboelsesejendommen kom til skade.

Under slukningsarbejdet bar redningsmandskabet liget af den dræbte ud, og da brandinspektøren var af den antagelse, at der var tale om en gasekspllosion, blev alt inventar, møbler m.v., smidt ud på gaden, hvor man fortsatte spulearbejdet.

Denne i øvrigt velmenende handling medførte beklageligvis, at mulighederne for en minutiøs gerningsstedsundersøgelse til dels var ødelagt, idet spor efter forbrydelsen og dermed afgørende tekniske undersøgelser og sikring af beviser var udslettet. Disse kendsgerninger har i høj grad haft indflydelse på sagens mulige opklaring.

Københavns politis drabsafdeling iværksatte straks en undersøgelse af sagen - bistået af rigspolitichefens tekniske afdeling

Der blev oprettet en efterforskningsenhed bestående af en sammensat gruppe på 10 mand, og hvori indgik personale fra PET.

Der pågik herefter en intensiv og målrettet efterforskning af sagen - og med en absolut optimal informationsudveksling.

Der blev specielt i denne sag ydet en ekstraordinær indsats, idet det ikke kunne udelukkes, at der eventuelt var tale om et politisk attentat.

Denne særlige indsats kom til udtryk ved efterforskningstemaet generelt, og som specielle konkrete initiativer kan nævnes:

- efterforskningsgruppens størrelse og opprioriterede ledelsesform,
- PET indgik som en permanent enhed i efterforskningsgruppen,
- foruden kompetente undersøgelser af teknisk afdeling, indgik der højt uddannet personale fra hærens ingeniør- og ABCskole,
- særlig ekspertise blev tilkaldt fra Scotland Yard, som deltog i undersøgelsen, og som opfølgning heraf blev der foretaget videnskabelige undersøgelser på Forencis Explosives Laboratory i Kent, England,
- der blev af politidirektøren efter samråd med Justitsministeriet udlåvet en dusør på 50.000,- kr. for oplysninger, der kunne føre til sagens opklaring,
- der blev i ganske særlig grad vist meget stor åbenhed til dagspressen, såvel den skrivende som TV, idet der samtidigt indtrængende blev appelleret til borgerne om at bistå med oplysninger til opklaring af sagen,
- det blev bekendtgjort, at der fra anden side, fagforeningsorganisationer m.v., var bindende tilsagn om større dusører
- der blev i udpræget grad indledt internationalt samarbejde og via udenlandske samarbejdspartnere gennemført begærede undersøgelser m.v.
- og endeligt skal nævnes, at den centrale ledelse af Københavns politi dagligt blev orienteret om efterforskningens forløb, ligesom forskellige initiativer blev gennemdrøftet.

Det forekom imidlertid tankevækkende, at der på trods af den megen presseomtale af sagen stort set ikke indgik oplysninger fra befolkningen.

Derimod måtte politiet til stadighed notere sig, at politiske yderliggående fraktioner gensidigt beskyldte hinanden for at stå bag sprængningen.

Der blev under efterforskningen udarbejdet et eksorbitant sagsmateriale, og flere hundrede personer blev afhørt af politiet.

Vedvarende påstande fra Internationale socialisters talsmænd om, at politiet 1) ikke gjorde tilstrækkeligt for at opklare sagen, 2) at politiet overhovedet ikke interesserede sig for at udfinde gerningsmanden på højrefløjen, 3) at politiet ikke engagerede sig med den nødvendige fantasi, 4) at politiet i øvrigt arbejdede for traditionelt og ikke bragte utraditionel efterforskningsmetoder i anvendelse, og endeligt 5) at der ikke var givet "grønt lys oppefra" til den nødvendige indsats for at sikre en opklaring af sagen, - må med bestemthed afvises, ligesom påstande om, at politiet ikke fulgte op på konkrete anvisninger må tilbagevises.

Disse vedholdende og særegne udfald mod politiet har dog på ingen måde haft indflydelse på motivationen og engagementet under sagens efterforskning.

Københavns politi er bekendt med, at der i dagspressen er fremsat påstande om, at en person ved navn FREDE FARMAND angiveligt forud for bombesprængningen har underrettet PET om, at de aktuelle attentat ville finde sted, og vedkommende har i den forbindelse henvist til, at en nu afdød person, ALBERT LARSEN, havde ytret sig

om sådanne planer.

Med baggrund i hele sagens forløb, herunder med henvisning til de stedfundne undersøgelser og afhøringer af de nævnte to personer, skal jeg klart tilkendegive, at jeg ikke anser denne påstand som sandfærdig.

ALBERT LARSEN var i 1992 landsformand for partiet "De Nationale". Han døde den 13. august 1994.

Han blev afhørt til sagen første gang den 19. marts 1992, og han afviste kategorisk at have noget med sagen at gøre. Han, der var kirkegårdsgraver og boede på midtsjælland, - forklarede blandt andet, at han slet ikke vidste, hvor Søllerødgade lå.

Efterforskningen omkring den nævnte person gav ikke på anden måde holdepunkter for en rimelig mistanke.

Nævnte FREDE FARMAND fandt i sommeren 1993 anledning til at fremkomme med visse subjektive betragtninger om politiske yde: fløje, og han medvirkede i den forbindelse i en TV-udsendelse uden at han dog - så vidt det erindres - kom ind på Søllerødgadesagen.

Under sagens efterforskning har han på intet tidspunkt rettet henvendelse til Københavns politis drabsafdeling med oplysninger, endsigse reageret på politiets appel til offentligheden om at bidrage til en viden.

FREDE FARMAND blev - efter at han havde været fremme i dagspressen - afhørt særdeles indgående den 15. september 1993.

Af afhøringsmaterialet kan alene udledes, at han fremkom med forskellige udokumenterede antydninger, som mest af alt dreje sig om hans opfattelse af forskellige personer, og hvorom man ikke kan frigøre sig for den opfattelse, at han har en indre trang til at gøre sig "interessant".

Direkte og meget konkret forespurgt vedrørende ALBERT LARSEN forklarede han, at han "som et led i sit virke" ved opbygning af et såkaldt "kulturhistorisk fondsarkiv" havde interviewet ALBERT LARSEN til båndoptager den 28. marts 1993.

Han udledte af dette interview, at ALBERT LARSEN kunne have noget at gøre med bombesprængningen i Søllerødgade.

Imidlertid var han nu ikke i stand til at udfinde denne båndoptagelse, som efter det oplyste skulle have fundet sted hjemme hos ALBERT LARSEN.

Han aftalte derfor et nyt interview med ALBERT LARSEN, og det fandt angiveligt sted den 8. juli 1993 under en vandretur i Sorø skov.

FREDE FARMAND har under afhøringen forklaret, at han i et forsøg på at få ALBERT LARSEN til - under det nye bandede interview - at komme ind på bombesagen fra Søllerødgade, gav ham et falskt oplæg ved at sige til ALBERT LARSEN, at han, FREDE FARMAND, nu selv var mistænkt i sagen.

Han siger videre under afhøringen, at det er hans vurdering, at ALBERT LARSEN under interviewet afslører et vist kendskab til Søllerødgadesagen.

FREDE FARMAND udtaler bl.a., at efter hans opfattelse afslører ALBERT LARSEN, at han sammen med en person ved navn WILLY har rekognosceret i Søllerødgade forud for bombesprængningen.

Han erklærer imidlertid, at han ikke har noget bevis mod ALBERT LARSEN, og under afhøringen omtaler han herefter visse teorier, at "det også kan være udenlandske grupper, som ville have angrebet DEMOS, men er gået forkert.

Af en længere afhøringsrapport kommer det til udtryk, at FREDE FARMAND kun har haft disse to interview med ALBERT LARSEN, henholdsvis den 28. marts 1993, hvor han dog angiveligt ikke har denne optagelse, samt det seneste interview af 8. juli 1993, og hvorom han siger, at det svarer til indholdet i det første interview.

FREDE FARMAND har under afhøringen foretaget af Københavns politis drabsafdeling på intet tidspunkt nævnt

endsige antydet, at han besad en viden forud for bombesprængningen, og at han skulle have bibragt denne viden til PET.- jvf. presseomtale i 1998, således nu 6 år efter at bombesprængningen indtraf.

Under afhøringen, der som nævnt fandt sted, den 15. September 1993, blev han udspurgt i relation til hans "Optræden" i TV. Forespurgt dengang om, hvorfor han ikke var gået til politiet, svarede han, at han ikke havde noget materiale.

Han blev desuden foreholdt, at han i TV-udsendelsen sommeren 1993 udtalte, at han "havde givet sine oplysninger til politiet" under en afhøring.

Han svarede, at han aldrig var blevet afhørt af politiet om Søllerødgadesagen.

- - -

Foranlediget af at FREDE FARMAND under afhøringen fremkom med forskellige navne på personer og visse "teorier", blev der iværksat afhøring af de herunder navngivne.

De nægtede alle et hvert kendskab til FREDE FARMAND's teorier og afviste hans opfattelser.

Således blev også ALBERT LARSEN påny afhørt den 3. nov. 1993. Han bekræftede, at han havde haft 2 samtaler med FREDE FARMAND, bl.a. under en tur i Sorø skov.

Han forklarede, at han havde gennemskuet FREDE FARMAND, der kun var ude på at få oplysninger til Ekstra Bladet, og derfor fyldte han ham med visse løgnehistorier.

ALBERT LARSEN nægtede fortsat et hvert kendskab til sagen fra Søllerødgade.

- - -

FREDE FARMAND har under afhøringen også henledt opmærksomheden på, at han havde en båndet samtale med POUL HEINRICH RISS-KNUDSEN, og heraf kunne udledes, at den pågældende har noget med sagen at gøre.

RIIS-KNUDSEN har bl.a. i den forbindelse været afhørt. Han afviser at kende noget til sagen, og han giver udtryk for, at han gerne vil konfronteres med FREDE FARMAND's påståede båndoptagelse.

FREDE FARMAND er påny blevet afhørt af politiet den 27. oktober 1993. Han fastholder sin forklaring om, at han har et båndoptaget interview med RIIIS-KNUDSEN, hvor denne taler om en gengældelsesaktion mod yderste venstrefløj.

Han er imidlertid ikke klar over, hvor han har denne båndoptagelse.

- - -

For så vidt angår FREDE FARMAND er det efter sagens indhold atter bekræftet, at han lever af at sælge oplysninger. Han angiver selv, at han "handler med oplysninger og tjener 13.000,- kr. om måneden". Han sælger blandt andet oplysninger til journalister.

Til sagskomplekset er der den 15. sept. 1993 foretaget afhøring af en dengang 70-årig mand, WILLY FRITZE LAURITSEN, der har forklaret, at han omkring den 1. sept. 1993 intetanende var blevet opsøgt af FREDE FARMAND, der spurgte ud om hans politiske forhold m.v. FREDE FARMAND tog et billede af ham - da han sad med sin papegøje på skulderen.

Ganske uden aftale blev hans billede bragt i avisen i tilknytning til en artikel i Ekstra Bladet den 13. sept. 1993. Den 70-årige henvendte sig til politiet for at høre, hvad han skulle gøre, idet det var et chock for ham.

Få dage efter første besøg var FREDE FARMAND kommet igen sammen med angiveligt to journalister. FREDE FARMAND havde anbragt en båndoptager på bordet og var derefter begyndt at udspørge ham. FREDE FARMAND sagde bl.a. under interviewet, at han havde et vidne på, at den 70-årige havde spioneret i Søllerødgade.

Den 70-årige WILLY nægtede at kende noget som helst til, hvad sagen drejede sig om.

FREDE FARMAND sagde herefter, at WILLY's tlf. var blevet aflyttet og under denne aflytning var der en belastende samtale mellem ham og ALBERT LARSEN.

Den 70-årige WILLY kunne imidlertid afvise denne påstand da han slet ikke havde nogen telefon, og han følte nok, at da dummede FREDE FARMAND sig.

- - -

Båndoptagelsen af den samtale / interview mellem FREDE FARMAND og ALBERT LARSEN fra den 8. juli 1993 blev dengang udleveret til sagen, og der blev foretaget en båndafskrivning, der udgør side 1 - 62. Båndet blev udleveret af Farmand til Kbhvns.politi.

Kopi af denne båndafskrift følger hoslagt.

Ved en gennemgang af denne afskrift, må det konkluderes, at interviewet / samtalens indhold - ud fra det samlede kendskab til sagen - ikke på noget punkt giver belæg for en rimelig begrundet mistanke mod ALBERT LARSEN, og alene herved kan FREDE FARMAND's påstand og teorier forkastes og også i dette tilfælde anses som tankespind.

Københavns politi den 22. marts 1998.

BERTIL RASMUSSEN
kriminalinspektør.

Kriminalpolitiet,
Afdeling A.

01K3-83990-00110-92

B Å N D A F S K R I V N I N G

Samtale mellem FREDE FARMAND RASMUSSEN og ALBERT LARSEN i Sorø skov den 08 07 93.

Person 1 er Frede Farmand Rasmussen.

Person 2 er Albert Larsen.

Båndet er lyttet og skrevet af ass. Birgit Kristensen.

Båndet vedrører samtaler, der er refereret til i bilag 276, afhøringen af Frede Farmand Rasmussen, hvor denne samtale skulle indicere, at Albert Larsen har kendskab til bombeeksplosionen i Søllerødgade.

Afdeling A,
den 07 10 93

Strøyer, vkk

KRIMINALPOLITIET I KØBENHAVN
AFDELING A
Polltigården, 1567 Kbh V
Tlf. 33 14 14 48

Ugedag/dato fredag, 08 10 93
jr.nr. 01K3-83990-00110-92

RAPPORT

Sagen vedr bombeeksplosionen i Søllerødgade

Rapport ang ... båndoptagelse af samtale mellem FREDE FARMAND RASMUSSEN og ALBERT LARSEN.

Frede Farmand Rasmussen er den 15 09 93 afhørt i bilag 276 i forbindelse med bombesagen fra Søllerødgade, da der var fremkommet oplysninger i TV og dagspressen om, at han lå inde med viden, der kunne bruges i efterforskningen af kriminelle forhold, der skulle være forøvet af nazister.

I rapporten forklarede han, at han, så vidt han huskede, havde haft en samtale med Albert Larsen den 28 03 93 om bombesagen i Søllerødgade, hvoraf det fremgik, at Albert Larsen havde kendskab til bombesagen. Han havde denne samtale på et bånd.

Da han skulle levere materiale til TV-2 om nazisterne, kunne han ikke finde båndoptagelsen af denne samtale, og derfor besluttede han sig for at rette henvendelse til Albert Larsen, idet han ønskede de tidligere oplysninger gentaget om, at Albert Larsen havde kendskab til bombesagen, som så også skulle med i TV-programmet.

Han forklarede ligeledes under afhøringen, at han for at komme ind på samtalen om bombesagen, gav et falsk oplæg til Albert Larsen om, at han selv var mistænkt af politiet.

DETTE ER VIGTIGT AT VIDE.

Strøyer vkk.